

**Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine**

**Javno poduzeće Autoceste
Federacije Bosne i Hercegovine**

Autocesta na Koridoru Vc

AKCIJSKI PLAN PRESELJENJA (RAP)

DIONICA: DONJA GRAČANICA – TUNEL ZENICA

**PODDIONICA: DONJA GRAČANICA – ZENICA SJEVER (2,12 km)
PODDIONICA: ZENICA SJEVER – TUNEL ZENICA (1,8 km)**

Svibanj 2016.g.

SADRŽAJ

1	UVOD	4
1.1	CILJEVI I OPSEG AKCIJSKOG PLANA PRESELJENJA (RAP)	4
1.2	CILJEVI RAP-A.....	4
1.3	OPSEG RAP-A.....	5
1.4	PROCJENA SOCIJALNOG UTJECAJA	5
1.5	ODREDBE POLITIKE PRESELJENJA.....	6
1.6	PRIMJENJIVA POLITIKA EBRD-A	6
2	OPIS PROJEKTA	8
2.1	OPĆI PREGLED PROJEKTA.....	8
2.2	CILJ I DOBROBITI PROJEKTA.....	9
2.3	SASTAVNI DIJELOVI PROJEKTA	9
2.4	DIONICA DONJA GRAČANICA – TUNEL ZENICA – PREGLED	10
3	PRAVNI OKVIR	12
3.1	PREGLED.....	12
3.2	OPĆE USTROJSTVO ZEMLJE – PREGLED.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
3.3	USTAV BiH I USTAV FBiH.....	12
	3.3.1 <i>Ustav BiH</i>	12
	3.3.2 <i>Ustav FBiH</i>	13
3.4	VAŽEĆI ZAKONI BiH I FBiH	13
	3.4.1 <i>Zakon o eksproprijaciji FBiH</i>	13
	3.4.2 <i>Ostali zakonski propisi FBiH</i>	16
4	UGROŽENA IMOVINA, UGROŽENO STANOVNIŠTVO I PRAVA ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	
4.1	METODOLOGIJA TERENSKOG ISTRAŽIVANJA	18
	4.1.1 <i>Pristup</i>	18
4.2	POGOĐENA IMOVINA I STANOVNIŠTVO – REZULTATI POPISA I ISTAŽIVANJA O SOCIJALNO- EKONOMSKOM STATUSU.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
	4.2.1 <i>Opći pregled</i>	19
	4.2.2 <i>Sažetak socijalno-ekonomskog profila pogođenog stanovništva</i>	20
	4.2.3 <i>Značajke pogođene imovine</i>	23
	4.2.4 <i>Poželjne opcije u vezi s preseljenjem</i>	23
5	PRESELJENJE I NAKNADA	24
5.1	KLJUČNA NAČELA	24
5.2	PRIVATLJIVOST I PRAVA.....	24
6	UPRAVLJANJE PRITUŽBAMA I PRAVNI LIJEK	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
6.1	PREDVIĐENE KATEGORIJE PRITUŽBI	27
6.2	UPRAVLJANJE PRITUŽBAMA I PRAVNI LIJEK	27
7	PRAĆENJE I PROCJENA	28
8	PROVEDBA	29
8.1	AKCIJSKI PLANovi PRESELJENJA.....	29
8.2	ORGANIZACIJSKI ARANŽMANI ZA PROVEDBU	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
8.3	RESURSI POTREBNI ZA PROVEDBU NA RAZINI PIU	29
8.4	ARANŽMANI FINANCIRANJA	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

DODATAK 1 - NAKNADA	30
DODATAK 2 – POMOĆ RANJIVIM KATEGORIJAMA LJUDI.....	34
DODATAK 3 – POKAZATELJI PRAĆENJA I PROCJENE.....	35
DODATAK 4 – ODGOVORNOSTI ZA PROVEDBU.....	37
DODATAK 5 – PREDVIĐENI PRORAČUN ZA RAP	37
DODATAK 6 – STAMBENA STRUKTURA.....	39

1 UVOD

1.1. Ciljevi i opseg Akcijskog plana preseljenja

Javno poduzeće "Autoceste Federacije Bosne i Hercegovine d.o.o. Mostar" (JPAC) pripremio je i usvojilo ovaj Akcijski plan preseljenja (RAP) za projekt izgradnje autoceste (Projekt) za dionicu Donja Gračanica do tunela Zenica, s ciljem utvrđivanja načela za rješavanje potencijalnih utjecaja akvizicije zemljišta unutar Projekta, sukladno:

- **Važećim zakonima i propisima Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH),**
- **Okolišnoj i socijalnoj politici (2014.)** Europske banke za rekonstrukciju i razvoj (EBRD), posebice Zahtjevima za svojstva (PR) 5: Akvizicija zemljišta, Prisilno preseljenje i ekonomsko raseljavanje.

1.2. Ciljevi RAP-a

Razvojni projekti koji uključuju prisilnu akviziciju zemljišta i preseljenje mogu uzrokovati dugoročne nedaće, siromaštvo i oštećenje okoliša, osim ako se primijene odgovarajuće mjere za ublažavanje ovih učinaka. Ovaj Akcijski plan preseljenja (RAP) konkretno se odnosi na autocestu A1, od Donje Gračanice do tunela Zenica, ukupne duljine 4 km, i obuhvaća oko 29 hektara zemljišta koje treba ekspropirirati. Identificirano je 150 slučajeva eksproprijacije.

Ciljevi ovog RAP-a su:

- minimizirati negativne učinke raseljavanja i preseljenja stanovništva;
- ublažiti štetne društvene i ekonomske utjecaje uzrokovane akvizicijom zemljišta ili ograničenjem korištenja i pristupa zemljištu pogođenim osobama pružanjem naknade za gubitak imovine po troškovima zamjene i osiguravanjem provedbe aktivnosti preseljenja uz odgovarajuće otkrivanje informacija, konzultacije i informirano sudjelovanje onih koji su time pogođeni;
- poboljšati ili, barem, ponovno uspostaviti životne uvjete i standarde raseljenih osoba na razine prije projekta;
- poboljšati životne uvjete raseljenih osoba kroz osiguranje adekvatnog stambenog smještaja;
- uspostaviti organizacijske aranžmane i procedure za praćenje provedbe plana preseljenja i po potrebi poduzeti korektivne mjere;
- identificirati praznine između nacionalnog zakona i zahtjeva EBRD-a i predložiti mjere za prevladavanje takvih praznina.

Ovaj je RAP izrađen na temelju **Okolišnog i socijalnog akcijskog plana (ESAP) i Plana angažmana dionika (SEP)** za Projekt, usvojen i javno objavljen u rujnu 2015. Ovi dokumenti bili su osmišljeni tako da upravljaju postupkom stjecanja zemljišta, naknade i preseljenja, i pružaju ključne definicije i detaljan opis pravnog i institucionalnog okvira, kriterije i postupke za naknade, upravljanje pritužbama i zahtjeve za izvješćivanje, praćenje i ocjenjivanje.

Isplata naknade je proces koji uključuje vrijeme za nuđenje naknade, kao i vrijeme za PAP da je prihvate. U vrijeme pripreme ovog konkretnog RAP-a, eksproprijacija je bila u fazi podnošenja prijedloga za pojedina domaćinstva. Ne očekuju se neslaganja u vezi s ponuđenom naknadom, s obzirom na to da je na susjednoj dionici eksproprijacija završena bez ikakvog spora. Nema nepoznatih dionika jer su svi identificirani unutar glavnog projekta o eksproprijaciji. Priroda utjecaja, kao i odgovarajuća naknada, također su utvrđeni. Cilj ovog RAP-a je postaviti akcijski plan za preseljenje i rehabilitaciju osoba pogođenih projektom (PAP) kako bi se osiguralo da imaju koristi od projekta i da se njihov životni standard poboljša ili barem ponovno uspostavi nakon raseljavanja. Akvizicija zemljišta i druge imovine za projekt može nepovoljno utjecati na život ljudi koji žive, rade

ili zarađuju za život na zemljištu koja će biti predmetom akvizicije za projekt. PAP se definiraju kao osobe čije se zemljište ekspropirira, ili kao osobe čiji će prihod ili uvjeti života biti ugroženi akvizicijom zemljišta za projekt.

1.3. Opseg RAP-a

Imajući u vidu gore navedene ciljeve, opseg ovog RAP-a uključuje, ali nije ograničen na njih:

- Pružanje pojedinosti o politikama koje upravljaju eksproprijacijom zemljišta, rasponu nepovoljnih utjecaja i prava;
- Predstavljanje strategije za postizanje ciljeva politike preseljenja/akvizicije zemljišta;
- Pružanje okvira za provedbu navedenih strategija kako bi se ispitalo pravodobno stjecanje imovine, isplata naknade i ostvarivanje koristi za PAP;
- Pružanje pojedinosti o javnim informacijama, konzultacijama i sudjelovanju, te o mehanizmima za rješavanje pritužbi, u postupku planiranja, kreiranja i provedbe projekta;
- Pružanje identificiranih izvora i procjena potrebnih resursa za provedbu RAP-a;
- Pružanje okvira za nadzor, praćenje i vrednovanje provedbe preseljenja.

1.4. Procjena socijalnog utjecaja

U skladu s odredbama RPF-a, u studenom 2015. godine provedeno je temeljno društveno-ekonomsko istraživanje među pogođenim ljudima kako bi se zabilježila ključna društveno-ekonomska i demografska obilježja koja bi postala temelj za mjerenje promjena u životnom standardu u razdoblje nakon izvršenog utjecaja. Istraživanjem se pokušavaju obuhvatiti pojedinosti o pojedinačnim gubicima zemljišta i druge imovine, te prikupiti podaci o domaćinstvima vezani uz imovinu, prihod i demografske karakteristike, stanovanje i pristup osnovnim sadržajima.

PAP su definirani kao osobe koje su zbog realiziranja projekta doživjele ili bi doživjele da im: (a) životni standard bude izložen negativnom utjecaju; (b) pravo, vlasništvo nad ili interes u bilo kojoj kući, zemljištu ili nekoj drugoj nepokretnoj ili pokretnoj imovini bude stečen ili preuzet u posjed, privremeno ili trajno; (c) poslovanje, zanimanje, rad u mjestu prebivališta ili stanovanja bude izložen negativnom utjecaju. Sukladno tome, identificiraju se sljedeće kategorije ljudi koji su pogođeni projektom:

- a) PAP s formalnim pravom vlasništva, koji gube cijelu ili dio svoje zemlje;
- b) PUP s formalnim pravom vlasništva, koji imaju nepokretnu imovinu na zemljištu koje treba biti ekspropirano;
- c) PUP s formalnim pravom vlasništva nad poduzećima koja su pogođena gubitkom cijelog ili dijela zemljišta na kojem se poduzeća nalaze;
- d) PAP s formalnim pravom vlasništva nad stočarskim gazdinstvima i prerađivačima poljoprivrednih proizvoda na koje utječe gubitak cijelog ili dijela zemljišta na kojem se nalaze;
- e) PAP s formalnim pravom zakupa nad privatnim ili javnim zemljištem;
- f) PUP s formalnim pravom vlasništva nad zemljom, koji će biti privremeno potrebna za vrijeme izgradnje;
- g) Osobe pogođene projektom koje nemaju formalno pravo vlasništva nad relevantnim zemljištem ili poslovnim subjektima, ali njihova sredstva za život izravno ovise o relevantnom zemljištu ili poduzećima (npr. oni koji rade na relevantnim poljoprivrednim zemljištima ili u relevantnim tvrtkama); i
- h) Osobe pogođene projektom bez formalnog prava vlasništva ili uporabe, ali koje su uspostavile korištenje javnog zemljišta ulaganjem u nepokretne objekte, usjeve, šume, drveće, voćke, vinograde, starost usjeva, i vrijeme potrebno za njihovu reprodukciju.

1.5. Odredbe politike preseljenja

RPF opisuje proces eksproprijacije i dodatne potpore za različite kategorije pogođenih osoba i postupak procjenjivanja socijalnog utjecaja i pripreme Akcijskog plana preseljenja (RAP), koji su u skladu sa zakonima Federacije BiH i odredbama operativne politike Međunarodnih finansijskih institucija za prisilno preseljenje.

- a) **Neodrživa ili suvišna parcela:** Ovlašteni stručnjak, u ime i na zahtjev PAP-a, ocjenjuje da li su preostale parcele ekonomski neodržive. Ova procjena vrši se na licu mjesta, u nazočnosti PAP-a, korisnika eksproprijacije i predstavnika općine. U takvim slučajevima, pogođenim osobama bit će ponuđena mogućnost da predaju i dobiju naknadu za cijelu parcelu zemljišta;
- b) **Zemljište privremeno potrebno za projektne radove.** U slučaju da neke zemljišne parcele budu privremeno potrebne za vrijeme izgradnje, zemljišta će se uzimati u zakup i najamnine plaćati za privremeno razdoblje;
- c) **Gubitak kuća:** pored naknada po eksproprijaciji, obitelji koje će izgubiti kuće dobit će dodatnu potporu za troškove selidbe, prijelaznu naknadu, troškove za administrativne takse i poreze na promet nekretnina. Selidbeni troškovi definirani su kao troškovi za preseljenje kućanstava kamionom, troškove za selidbu kućanstava koju vrše fizički radnici, prema cjeniku za slična preseljenja na tom području.
- d) **Osobe koje nemaju pravo vlasništva, a zauzimaju zemlju u državnom vlasništvu:** Naknada za zamjenu izgubljene imovine u projektu;
- e) **Pogođena zakupljena javna dobra:** Pomoć u pružanju alternativnih odgovarajućih ekvivalentnih javnih dobara;
- f) **Stanari, zaposlenici ili radnici:** Naknada za gubitak prihoda i trošak zamjene za bilo kakva ulaganja, pomoć za život za tri mjeseca u visini maksimalno tri minimalne plaće. Trošak zamjene određuje ovlašteni stručnjak;
- g) **Utjecaj na poslovanje:** Troškovi preseljenja pogođenog poduzeća i troškovi zamjene poduzeća utvrđuju se kao novčana naknada po cijeni zamjene za pogođenu strukturu izračunata na temelju tržišne cijene koju odredi Ured ovlaštenih stručnjaka;
- h) **Trošak zamjene pogođenog poduzeća,** novčana naknada po cijeni zamjene za pogođenu strukturu izračunata na temelju tržišne cijene koju odredi Ured ovlaštenih stručnjaka, jednokratna naknada za troškove preseljenja, izračunata kao selidbeni troškovi i porezi;
- i) **Pomoć ugroženim osobama:** Korisnik eksproprijacije u suradnji s lokalnim vlastima i Centrima za socijalni rad preporučit će programe za pružanje potpore ranjivim skupinama.

1.6. Primjenjiva politika EBRD-a

EBRD primjenjuje svoju Okolišnu i socijalnu politiku (2014.) na ovaj projekt. Akvizicija zemljišta obuhvaćena je Zahtjevom za svojstva (PR) 5 Politike. Glavne točke PR 5 su sljedeće:

- Treba istražiti sve izvedive alternativne zamisli projekta kako bi se izbjeglo ili barem smanjilo fizičko i/ili gospodarsko raseljavanje;
- Poticanje pregovaranja o naseljima kako bi se izbjegla eksproprijacija i uklonila potreba za primjenom državne ovlasti za prisilno pomjeranje ljudi;
- Nepovoljne društvene i ekonomske utjecaje stjecanja zemljišta ili ograničenja korištenja i pristupa zemljištu od strane pogođenih osoba treba ublažiti: (i) pružanjem naknade za gubitak imovine po cijeni zamjene; i (ii) osiguravanjem provođenja aktivnosti akvizicije zemljišta uz odgovarajuće objavljivanje informacija, konzultacije i informirano sudjelovanje pogođenih osoba;
- Životne uvjete i standard raseljenih osoba trebalo bi poboljšati ili barem vratiti na razine prije projekta;

- Neformalni korisnici zemljišta nemaju pravo na naknadu za zemljište; međutim, trebalo bi im naknaditi sva druga poboljšanja na zemljištu i osigurati pomoć za preseljenje;
- Mehanizam pritužbe mora u tom procesu biti uspostavljen što je ranije moguće kako bi pravodobno primio i riješio konkretne razloge za zabrinutost oko naknade i preseljenja koje predoče raseljene osobe i/ili članovi zajednica domaćina, uključujući i mehanizam pravne zaštite osmišljen za rješavanje sporova na nepristran način.

2. OPIS PROJEKTA

2.1. OPĆI PREGLED PROJEKTA

Na konferencijama održanim na Kreti i u Helsinkiju 1994. i 1996. godine identificirano je deset transeuropskih prometnih koridora kao pravaca u središnjoj i istočnoj Europi koja su zahtijevali prioritarno ulaganje. Koridor V (pet) je koridor istok-zapad ukupne duljine oko 1.600 km koji povezuje Kijev u Ukrajini s Jadranskim morem preko Lviva i Budimpešte (Mađarska)¹. Iz Budimpešte prema zapadu, Koridor V se grana na dvije različite strane:

- Budimpešta do Venecije (Italija) i Rijeke (Hrvatska) preko Zagreba (krak "b"); i,
- Budimpešta do Ploča preko Osijeka (Hrvatska) i Sarajeva (krak "c").

Slika 1: Koridor V – Kijev (Ukrajina) do Jadranskog mora i povezivanja s drugim transeuropskim koridorima

Koridor Vc slijedi europski pravac E73. Koncept koridora je multimodalni, a uključuje autoceste, kao i nadogradnje željeznice, te zračne luke. Najdulji dio Koridora Vc prolazi kroz Bosnu i Hercegovinu. Koridor Vc, koji izravno povezuje istočne i južne dijelove Hrvatske, u BiH uključuje sljedeće komponente:

- Europska autocesta E-73 od hrvatske granice u Svilaju na sjeveru BiH, do hrvatske granice na jugu u blizini hrvatske luke Ploče na Jadranu, preko Doboja, Zenice, Sarajeva i Mostara;
- Željeznička pruga koja slijedi isti pravac (Šamac-Doboj-Sarajevo-Mostar-Čapljina-Metković);
- Zračne luke Sarajevo i Mostar; i,
- Razne nadogradnje luke.

¹ Koridor V obuhvaća i krak "a" koji povezuje Kijev i Bratislavu u Slovačkoj.

Autocesta na Koridoru Vc smatra se prioritetom za BiH, koji će vjerojatno dovesti do velikih pozitivnih ekonomskih utjecaja za zemlju u cjelini. Gradnja je već počela, a do sada je izgrađeno i stavljeno u uporabu 92 km autoceste. Izgrađeni dijelovi odnose se na poddionice: Kakanj - Zenica jug, Sarajevo sjever - Sarajevo, dionica Sarajevo zapad - Tarčin, kao i dionicu Zvirovići - Bijača (od međugorske petlje do graničnog prijelaza Bijača).

2.2. CILJI I DOBROBITI PROJEKTA

Pokretačka snaga izgradnje autoceste na Koridoru Vc je bolja povezanost Bosne i Hercegovine sa susjednim zemljama i veći potencijal za njezin gospodarski razvoj. Projekt ima snažnu potporu vlade i očekuje se da će Bosni i Hercegovini omogućiti bolje integraciju s europskom gospodarskom i društvenom strukturom. Ostale očekivane izravne i neizravne dobrobiti uključuju sljedeće:

- povećanu učinkovitost u prijevozu robe;
- poboljšanu trgovinu i ekonomsku konkurentnost;
- bolje prilike za ulaganja u regionalni privatni sektor;
- zapošljavanje;
- povećani turistički potencijal;
- smanjiti utjecaj na okoliš u usporedbi s trenutačnim prometnim pravcima.

2.3. SASTAVNI DIJELOVI PROJEKTA

Idejni projekt za autocestu na Koridoru Vc u Bosni i Hercegovini obuhvaća četiri glavne dionice (u vladinim dokumentima poznate kao "Lot"-ovi), kako slijedi:

- Lot 1: Svilaj na Savi (vezni Koridor X) - Doboj (Jug) - 64 km;
- Lot 2: Doboj (Jug) - Sarajevo jug (Tarčin) - 150 km;
- Lot 3: Sarajevo jug (Tarčin) - Mostar (sjever) - 58 km;
- Lot 4: Mostar (sjever) - Bijača na južnoj granici s Hrvatskom - 68 km.

Ukupna duljina koridora Vc je oko 340 km u Bosni i Hercegovini.

Potencijalni utjecaji na okoliš predložene autoceste procijenjeni su u četiri odijeljene Procjene utjecaja na okoliš (EIA) koje odgovaraju svakom Lot-u.

Federalno ministarstvo okoliša i turizma izdalo je Okolišnu dozvolu za poddionicu Bijača - Zvirovići (Zvirovići - Kravice i Kravice - Bijača) u listopadu 2010. godine, kao i za poddionicu Počitelj - Zvirovići u travnju 2014.

Provedba gradnje je na razini entiteta (tj. Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske). Vlada Federacije BiH već je završila izgradnju 82 km dionice autoceste u Lot-u 2 od Tarčina do Drivuše (Zenica jug), uključujući dionicu između Sarajeva (Jošanica) i Vlakova poznatu kao sarajevska zaobilaznica i 10 km južne granice s Hrvatskom, poddionica Zvirovići - Bijača.

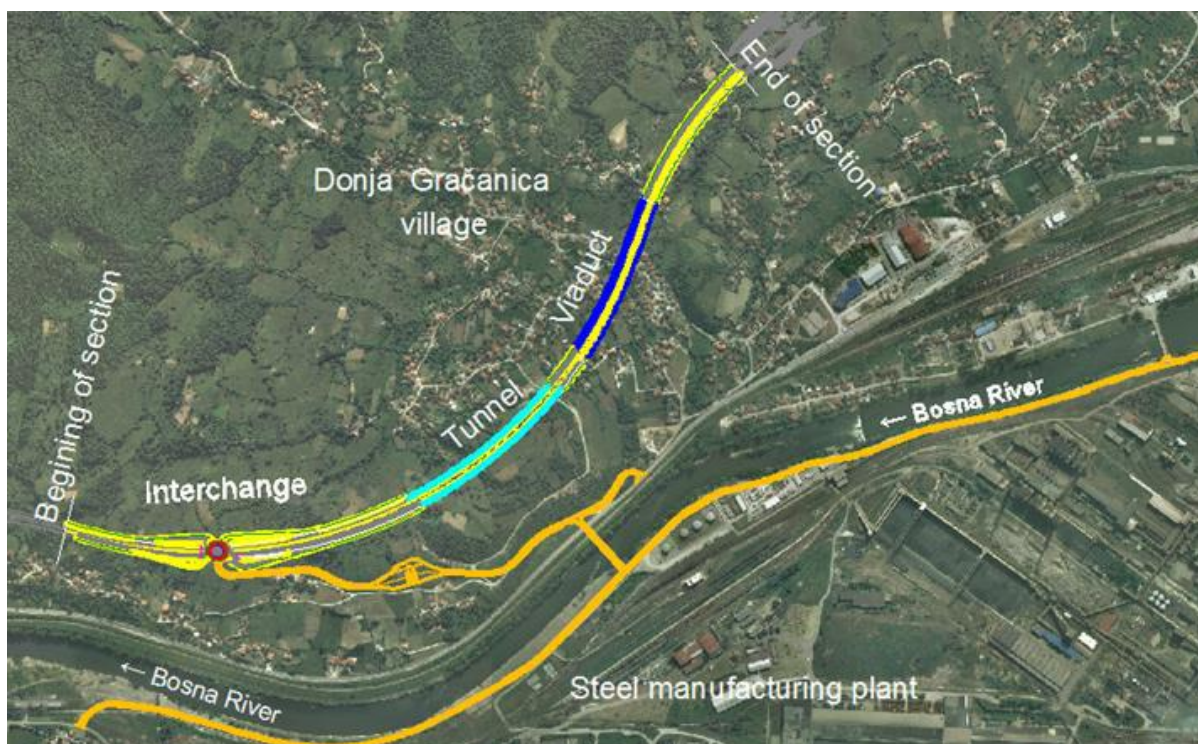
2.4. SDIONICA DONJA GRAČANICA – TUNEL ZENICA – PREGLED

Dionica Donja Gračanica - tunel Zenica duljine oko 4 km podijeljen je na dvije poddionice kako slijedi:

- Poddionica Donja Gračanica – Zenica sjever duljine 2,12 km;
- Poddionica Zenica sjever – tunel Zenica duljine 1,80 km;

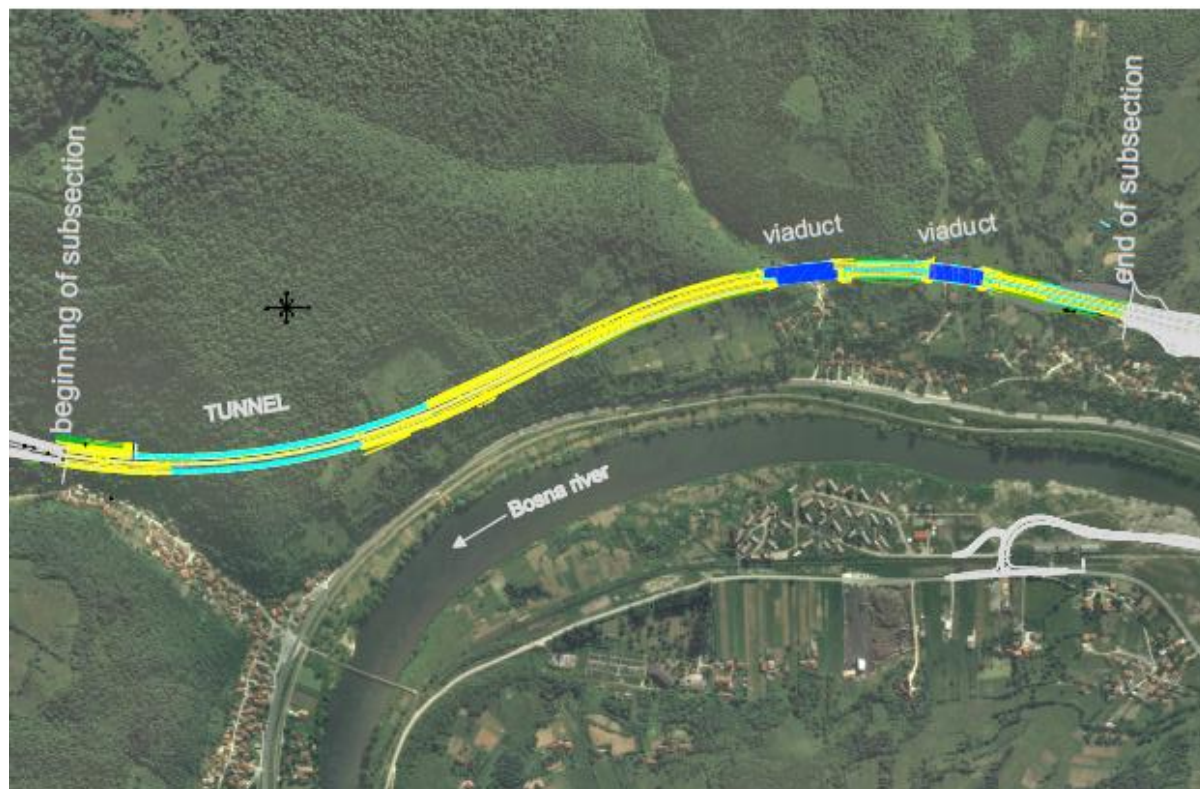
Poddionica Donja Gračanica (tunel Pečuj) – Zenica sjever počinje sjeverozapadno od grada Zenice u blizini velikog postrojenja za proizvodnju čelika i završava na ulazu u tunel Pečuj, iznad sela Donja Gračanica.

Ova dionica autoceste počinje romboidnom petljom koja se nalazi na strmom nenaseljenom području. Petlja se sastoji od kružnog toka i vijadukta (duljine 70-80 m) iznad njega. Nakon petlje, trasa prolazi kroz usjek i ulazi u tunel (dug oko 420 m) kroz brdo Hum. Nakon tunela, trasa obuhvaća vijadukt (duljine 380 m) iznad sela Donja Gračanica i nastavlja dalje uz padinu do ulaza u tunel Pečuj. Dionica završava pred ulazom u tunel. Obuhvaća i cestu koja se priključuje na regionalnu cestovnu mrežu koja povezuje grad Zenicu s autocestom. Priključna cesta ima dvije trake i duga je oko 1 km, do spajanja na glavnu cestu. Priključna cesta obuhvaća most preko rijeke Bosne (dug 850 m) i oko 3,5 km cesta s dvije trake na lijevoj obali rijeke Bosne za spajanje na glavnu gradsku cestu u gradu Zenici. Predložena trasa prikazana je na Slici 1.

Slika 1 – Predložena trasa na dionici Donja Gračanici – Zenica sjever (2,12km)

Poddionica Zenica sjever - tunel Zenica počinje na izlazu iz tunela Zenica na km 18 + 600 (LTC). Na 18 + 700 trasa ulazi u tunel Vraca duljine oko 370 m. U tunelu se vraća na sjevernu dionicu s dva vijadukta približne duljine 80 do 100 m. Na izlazu iz tunela Vraca trasa autoceste nastavlja strmo nagnutim padinama i očekuje se da će biti duljine oko 300 m i morat će se osloniti na nosivu konstrukciju. Predložena trasa prikazana je na Slici 2.

Slika 2 - Predložena trasa na dionici Zenica sjever - tunel Zenica (1,8km)

3. PRAVNI OKVIR

3.1. PREGLED

Za ovaj pregled razmatrani su sljedeći zakoni/politike:

- Zakonodavstvo BiH i FBiH:
  - o Ustav BiH i Ustav FBiH,
  - o Zakon o eksproprijaciji FBiH ("Službene novine FBiH", br. 70/07, 36/10, 25/12 i 34/16),
  - o Zakon o stvarnim pravima FBiH („Službene novine FBiH“, br. 66/13, 100/13);
  - o Zakon o zemljišnim knjigama FBiH („Službene novine FBiH“, br. 19/03 i 54/04)
  - o Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou FBiH („Službene novine FBiH“, br. 2/06, 72/07, 32/08)
  - o Zakon o građevnom zemljištu FBiH („Službeni glasnik FBiH“, br. 25/03, 16/04, 67/05),
  - o Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji s djecom FBiH (36/99, 54/04, 39/06)

Ostali zakoni FBiH primjenjuju se na preseljenje i naknadu, no niti jedna od njihovih odredbi nije relevantna za glavna pitanja u niže navedenoj analizi jaza (*Gap Analysis*).

3.2. OPĆE USTROJSTVO ZEMLJE – PREGLED

Sadašnja organizacija Bosne i Hercegovine proizlazi iz Daytonskog mirovnog sporazuma iz 1995., i općenito je prilično složena s brojnim razinama upravljanja. Bosna i Hercegovina kao država sastavljena je od dvaju entiteta uspostavljenih Daytonskim sporazumom, odnosno, Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH) i Republike Srpske (RS). Na razini države BiH kao cjeline postoje vlada i parlament, te druge vlade i parlamenti na razini svakog od dva entiteta. Tehnička ministarstva kao što su ona zadužena za promet i komunikaciju postoje na obje razine.

Federacija je podijeljena na deset kantona, svaki s vladom i vijećem. U Federaciji su kantoni podijeljeni na općine, dok Republika Srpska ima samo jednu razinu decentralizacije - općine.

Treći dio države Bosne i Hercegovine je Brčko Distrikt na sjeveru zemlje. On službeno pripada i jednom i drugom entitetu, ali je samoupravan, s vlastitom decentraliziranom vladom i vijećem.

3.3. USTAV BiH I USTAV FBiH

3.3.1. Ustav BiH

Sadašnji Ustav Bosne i Hercegovine² dogovoren je između strana Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, poznatog i kao Daytonski mirovni sporazum, iz 1995. godine i čini njegov Aneks 4. Iako je njegova glavna namjera uspostaviti odgovarajuće ovlasti institucija BiH i entiteta, Ustav sadrži i snažnu komponentu ljudskih prava, preciziranu u članku 2., koji između ostalog navodi da:

- Bosna i Hercegovina i oba entiteta osigurat će najvišu razinu međunarodno priznatih ljudskih prava i temeljnih sloboda;
- Prava i slobode predviđeni u Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i u njezinim protokolima izravno se primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima;

² Cijeli tekst Ustava BiH dostupan je na sljedećoj vezi:
http://www.ccbh.ba/public/down/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_engl.pdf

- Pravo na imovinu navedeno je kao jedno od trinaest temeljnih ljudskih prava zaštićenih Ustavom.

3.3.2. Ustav FBiH

Ustav FBiH³ općenito prati Ustav BiH. Njegov članak 2. također jamči građanima FBiH "najvišu razinu zaštite ljudskih prava", a članak 4. odnosi se na povrat imovine koje su građani FBiH bili lišeni tijekom etničkog čišćenja i neprijateljstava, pod uvjetima sličnim onima iz Ustava BiH.

3.4. VAŽEĆI ZAKONI BiH I FBiH

3.4.1. Zakon o eksproprijaciji FBiH

3.4.1.1. Zakon

U Bosni i Hercegovini (BiH) je eksproprijacija, tj. stjecanje nekretnine u javnom interesu, regulirana na razini svakog od dvaju konstitutivnih entiteta u zemlji, dok se provedbom eksproprijacije uglavnom bave općinske uprave. Od 2007. godine na snazi je novi Zakon o eksproprijaciji Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH) („Službene novine FBiH“, br. 70/07, 36/10, 25/12 i 34/16), koji je u izvjesnoj mjeri temeljen na prethodnom Zakonu o eksproprijaciji Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine koji je u FBiH primjenjivan od uvođenja 1987. g. do početka 2007. g.

3.4.1.2. Javni interes

Imovina se može eksproprijirati samo za projekte od javnog interesa za Federaciju, njezine kantone ili općine, tj. gdje je javni interes utvrđen i u skladu s planskim dokumentima prostornog uređenja (članak 5.).

Javni je interes Zakonom o eksproprijaciji definiran kao situacije u kojima se "ocijeni da će se korištenjem nekretnine za koju se namjerava predložiti eksproprijacija u novoj namjeni postići veća korist od one koja se postizala korištenjem te nekretnine na dosadašnji način" (članak 3.). Javni se interes obično, ali ne i isključivo, proglašava u korist javnih subjekata Federacije, kantona, općina ili drugih javnih službi (članak 6).

Tipične aktivnosti od javnog interesa koje mogu značiti eksproprijaciju su izgradnja prometne infrastrukture, privrednih, komunalnih, zdravstvenih, prosvjetnih i objekata kulture, uprave, objekata obrane, i drugih objekata od javnog interesa (članak 3).

Javni interes utvrđuje se zakonom ili postupkom definiranim Zakonom o eksproprijaciji, pri čemu korisnik vladi na federalnoj, kantonalnoj ili općinskoj razini podnosi i predočava elaborat o eksproprijaciji koji mora sadržavati "geodetsko-katastarski plan područja eksproprijacije, podatke o nekretninama za koje se predlaže utvrđivanje javnog interesa, procjenu vrijednosti nekretnine, svrhu eksproprijacije i druge informacije za utvrđivanje javnog interesa".

3.4.1.3. Postupak eksproprijacije i s njim povezane procedure

Postupak eksproprijacije obuhvaća sljedeće korake:

- Utvrđivanje i proglašavanje javnog interesa. To vrši Općinsko vijeće na temelju prethodne studije o eksproprijaciji, a potom prijedloga o eksproprijaciji potencijalnog korisnika eksproprijacije (članak 16.) ili, ako je pogodeno više od jedne općine, Vlada Kantona temeljem prethodnog zvaničnog mišljenja relevantnog

³ Cijeli tekst Ustava FBiH dostupan je na sljedećoj vezi: <http://www.ohr.int/ohr-dept/legal/oth-legist/doc/fbih-constitution.doc>

općinskog vijeća. U konkretnim slučajevima javni interes može biti utvrđen posebnim zakonom ili uredbom;

- U roku od dvije godine od proglašenja javnog interesa, potencijalni korisnik eksproprijacije može podnijeti prijedlog za eksproprijaciju nadležnoj općinskoj službi, ali prije prijedloga za eksproprijaciju, potencijalni korisnik eksproprijacije dužan je pokušati postići sporazumni kupoprodajni ugovor s vlasnikom nekretnine (članak 23.);
- Svaki spor između dviju strana u ovoj fazi procesuiranja nadležni općinski sud (članak 35.);
- Ako strane ne postignu prijateljski dogovor, općina preuzima predmet preko svoje nadležne službe i obavještava o prijedlogu za eksproprijaciju, sasluša vlasnika nekretnine i donosi odluku o eksproprijaciji (članak 27.).
- Žalba protiv odluke o eksproprijaciji može se podnijeti "federalnoj upravi" koja nije precizirana. U slučaju neslaganja zemljišnoknjiškog i faktičkog stanja na nekretnini (čest slučaj), općinska služba bi trebala raspraviti pravo vlasništva kao prethodno pitanje prije poduzimanja daljnjih koraka (članak 27.);
- Nakon što općina donese odluku o eksproprijaciji, nadležna općinska služba mora ponovno pokušati posredovati u sporazumu o naknadi. Ako sporazum nije moguć, općinska služba prosljeđuje predmet teritorijalno nadležnom sudu. Međutim, dok u ovoj fazi sud može odlučiti o visini naknade, ne može odlučivati o pravu ranijeg vlasnika na naknadu (članak 64.);
- Formalni prijenos zakonskog vlasništva nad predmetnom imovinom moguć je samo na temelju službene odluke o eksproprijaciji i nakon isplate naknade (članak 68.).

Korisnik eksproprijacije može iskoristiti zemljište samo za svrhu za koju je eksproprijacija izvršena (članak 10).

3.4.1.4. Privremena i djelomična eksproprijacija

Eksproprijacija može biti privremena, uz prava služnosti na imovini data korisniku eksproprijacije u obliku zakupnine. Na kraju zakupa, prava služnosti na zemljištu vraćaju se prethodnom vlasniku. Privremena eksproprijacija podliježe mogućnosti da se zemljište može potpuno vratiti u prvobitno stanje (članak 8.), a zakup ne traje dulje od pet godina.

Potpuna eksproprijacija omogućuje korisniku eksproprijacije da dobije zakonsko pravo vlasništva nad eksproprijiranom imovinom, dok djelomična ili nepotpuna eksproprijacija pruža korisniku prava služnosti, kao što je pravo na put. Međutim, vlasnici koji su izloženi djelomičnom gubitku njihove nekretnine imaju pravo zatražiti potpunu eksproprijaciju i odgovarajuću naknadu, u slučaju da bi djelomična eksproprijacija pogoršala gospodarsku situaciju vlasnika nekretnine ili dovela do toga da preostali dio nekretnine bude beskoristan ili teško upotrebljiv (članak 11.). Takvi vlasnici zemljišta od službene osobe koja upravlja postupkom eksproprijacije moraju dobiti informaciju o ovom pravu.

3.4.1.5. Naknada

Troškove naknada snosi korisnik eksproprijacije. Opće načelo Zakona o eksproprijaciji jeste to da naknada mora biti utvrđena po tržišnoj vrijednosti (članak 12.). Međutim, Zakon ne daje jasnu definiciju onoga na čemu se temelji tržišna vrijednost. Ta se vrijednost mora utvrditi na temelju nabavnih i prodajnih cijena, tj. ponude i potražnje (članak 46.), ali referentni datum za utvrđivanje tih obično fluktuacijskih cijena nije naveden.

Naknada za zemljište temelji se na vrsti zemljišta (poljoprivredno zemljište, voćnjak, šuma, itd.) i odgovarajućoj koristi koju bi vlasnik imao kada ne bi bilo eksproprijacije.

Izuzetna značajka Zakona o eksproprijaciji je da se, za razliku od većine sličnih zakona u Europi, njime predviđa metoda izbora da se predmetna imovina zamjenjuje drugom, ekvivalentnom imovinom za naknadu (članak 12.), a ne naknadom u novcu. Time se otvara put za "zemljište za zemljište" i naknadu u obliku preseljenja, što je u potpunosti u skladu s međunarodnim zahtjevima koje primjenjuje EBRD.

Zakonom o eksproprijaciji (članak 45.) propisuje se da za bespravno izgrađene objekte graditelju ne pripada pravo na naknadu, te da svatko tko ih izgradi mora takve građevine ukloniti u roku kojeg odredi nadležna općinska služba, u protivnom uklanjanje može organizirati općina, o trošku graditelja.

Osobne i obiteljske prilike vlasnika čija je nekretnine predmetom eksproprijacije, kao i prilike koje mogu imati negativne gospodarske posljedice, uzet će se u obzir prilikom utvrđivanja visine naknade⁴ (članak 47.). Ovaj članak govori o obnovi uvjeta za život ("materijalna egzistencija" - vidi napomenu 6 u nastavku) izvan obične naknade za gubitak imovine, osiguravanjem fleksibilnosti na temelju procjene osobnih okolnosti od slučaja do slučaja. Članak 47. Zakona o eksproprijaciji striktno se odnosi na poduzeća i njihove specifične zahtjeve u pogledu obnove uvjeta za život.

U slučajevima eksproprijacije koja zahtijeva raseljavanje stanovništva velikih razmjera⁵, pojedinosti o naknadi mogu se utvrditi posebnim zakonom⁶ (članak 59.).

Članak 31. predviđa da se kompenzacijski aranžmani moraju riješiti prije formalnog prijenosa vlasništva nad ekspropiriranom imovinom.

Članak 38. precizira da obrada eksproprijacije vezana uz izgradnju cesta ima prioritet nad drugim postupcima eksproprijacije.

3.4.2. Ostali zakonski propisi FBiH

3.4.2.1. Zakon o stvarnim pravima FBiH

Zakon o stvarnim pravima FBiH („Službene novine FBiH“, br. 66/13, 100/13) regulira pitanja stjecanje, korištenja, raspolaganja, zaštite i ukidanje prava vlasništva i drugih vlasničkih prava i prava posjeda, uključujući pitanja ograničavanja tih prava, prava služnosti, suvlasništva i zajedničkih vlasničkih prava, postupak stjecanja prava vlasništva nad zemljištem i/ili građevinama podignutim na tuđoj zemlji.

3.4.2.2. Zakon o zemljišnim knjigama FBiH

Ovaj zakon regulira vođenje, održavanje i uspostavljanje zemljišnih knjiga i upis nekretnina i prava na nekretnine u zemljišnu knjigu Federacije Bosne i Hercegovine. Zemljišna knjiga u

⁴ Članak 47: “Osobne i obiteljske prilike ranijeg vlasnika ekspropirane nekretnine uzet će se u obzir kao korektiv uvećanja visine utvrđene naknade ako su te prilike od bitne važnosti za materijalnu egzistenciju ranijeg vlasnika, a naročito u slučaju ako je zbog eksproprijacije većeg dijela ili čitavog zemljišta ili poslovne prostorije u kojoj je raniji vlasnik obavljao dozvoljenu poslovnu djelatnost ugrožena njegova materijalna egzistencija, kao i u slučaju kad se zbog eksproprijacije članovi poljoprivrednog gazdinstva moraju seliti iz područja gdje su prebivali ili boravili.”

⁵ “Raseljavanje velikih razmjera” nije definirano u Zakonu o eksproprijaciji. Neki međunarodni praktičari za preseljenja identificiraju svako raseljavanje koje se odnosi na više od 200 osoba kao raseljavanje “velikih razmjera” (npr., koje jamči proces planiranja tipa RAP), ali taj se prag osporava.

⁶ “Ako je eksproprijacija nekretnina takve razmjere da se veliki broj stanovništva mora iseliti s područja na kojem se nalazi ekspropirana nekretnina”.

smislu ovoga Zakona („Službene novine FBiH“, br. 19/03. I 54/04.) javna je knjiga i javni registar stvarnih prava na nekretninama i drugih prava, koja su zakonom predviđena za upis, kao i ostalih zakonom predviđenih činjenica od značaja za pravni promet.

Upisano pravo u zemljišnoj knjizi smatra se točnim. Smatra se da brisano pravo iz zemljišne knjige ne postoji. Za treća lica, koja u dobroj vjeri u postojanje neke nekretnine ili prava na nekoj nekretnini, putem pravnog posla steknu takvo jedno pravo, sadržaj zemljišne knjige se smatra točnim, ukoliko ispravnost zemljišne knjige nije osporena putem upisa prigovora ili ukoliko je trećoj osobi poznata netočnost zemljišne knjige ili zbog grube nepažnje nije poznata (članak 9.). Za vođenje zemljišnih knjiga nadležan je onaj sud na čijem se području nalazi nekretnina. (članak 12.).

3.4.2.3. *Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou FBiH (Službene novine FBiH 2/06, 72/07, 32/08)*

Ovaj zakon uređuje: planiranje korištenja zemljišta na razini FBiH kroz izradu i donošenje planskih dokumenata i njihovu provedbu, vrstu i sadržaj planskih dokumenata, korištenje zemljišta na razini Federacije, nadzor nad provedbom planskih dokumenata važnih za Federaciju, nadzor nad primjenom ovog zakona, kao i kazne za pravne i fizičke osobe.

Planiranje u FBiH osiguravaju Parlament Federacije BiH i Vlada FBiH, zakonodavne i izvršne vlasti Kantona te upravne službe lokalnih vlasti koje donose planove i druge dokumente i propise utvrđene ovim zakonom.

Planski dokumenti utvrđuju odgovarajuću organizaciju, uporabu i korištenje zemljišta, mjere i smjernice za zaštitu područja. Planski dokumenti su:

- 1) Prostorni plan⁷;
- 2) Urbanistički plan;
- 3) Detaljni planski dokumenti:

Prostornim planom Federacije utvrđuju se dugoročni ciljevi i mjere prostornog uređenja u skladu s ukupnim gospodarskim, društvenim i povijesnim razvojem od značaja za Federaciju.

3.4.2.4. *Zakon o građevnom zemljištu FBiH*

Zakon o građevnom zemljištu FBiH („Službene novine FBiH“, br. 25/03, 16/04, 67/05) dopušta legalizaciju neformalno izgrađenih građevina na građevinskom zemljištu u državnom vlasništvu na kojem je građevina izgrađena. Ovaj zakon omogućuje naknadno izdavanje dozvola za gradnju od strane Općinskog vijeća, sukladno Zakonu o prostornom planiranju. Legalizacija neformalno izgrađenih objekata dodatno je uređena uredbama na razini kantona, a provodi se na razini općina.

3.4.2.5. *Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji s djecom FBiH (Službene novine FBiH, br. 36/99, 54/04, 39/06)*

Socijalna skrb u smislu ovog zakona je organizirana aktivnost u Federaciji koja ima za cilj osigurati socijalnu sigurnost svojih građana i njihovih obitelji koji su u stanju socijalne potrebe.

⁷ Sukladno Zakonu (članak 6.), Prostorni plan se sastoji od: prostornog plana Federacije Bosne i Hercegovine, prostornog plana kantona, prostornog plana područja posebnih obilježja, i prostornog plana općine (osim za općine koje ulaze u sastav gradova Sarajeva i Mostar)

Osobe ili obitelji u stanju socijalne potrebe zbog prisilne migracije (između ostalog⁸) imaju pravo na privremenu, jednokratnu i drugu financijsku pomoć ili pomoć u naravi ako ispunjavaju dva uvjeta:

- nemaju dovoljno prihoda za sebe,
- nemaju članove obitelji koji su zakonski obvezni uzdržavati ih, ili ako ih imaju, te ih osobe nisu u stanju uzdržavati.

Pravo na pomoć realizira nadležno tijelo općine u kojoj borave takve osobe i obitelj.

---

⁸ *Osoba ili obitelj u stanju socijalne potrebe, kojoj je zbog posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik socijalne skrbi, u smislu članka 12. stavak 1. točka 9. ovoga Zakona, jeste osoba ili obitelj koja se nalazi u stanju socijalne potrebe zbog prisilne migracije, repatrijacije, prirodne katastrofe, smrti jednog ili više članova obitelji, povratka s liječenja, puštanja iz zatvora ili izvršenja odgojne mjere (članak 18.)*

4. UGROŽENA IMOVINA, UGROŽENO STANOVNIŠTVO I PRAVA

4.1. METODOLOGIJA TERENSKOG ISTRAŽIVANJA

4.1.1. Pristup

4.1.1.1. Pregled

Terenska istraživanja su počela 10.11.2015. u katastarskoj općini Donja Gračanica i obuhvatila su dvije komponente:

- početni fizički popis, u cilju popisivanja predmetne imovine u tlocrtnoj površini Projekta;
- društveno-ekonomski pregled, kojim se karakterizira pogođeno stanovništvo s društvene i gospodarske perspektive, s naglaskom na sredstva za život;

4.1.1.2. Popis

Cilj popisa je dobiti odgovarajuću sliku predmetne imovine i poduzeća iz tlocrtno površine projekta. Razvijeni su razni oblici:

- Oblik domaćinstva, uključujući sljedeće informacije:
  - o Sažeta identifikacija predmetne imovine (stambene ili druge građevine, poljoprivredne parcele ili druge parcele, tvrtke),
  - o Sastav potencijalno pogođenih kućanstava (identifikacija svih članova domaćinstva),
  - o Identificiranje bilo kojeg potencijalno ugroženog pojedinca u domaćinstvu,
- Oblik parcele, uključujući:
  - o Informacije o režimu vlasništva (bez obzira na to je li s pravom vlasništva ili ne, vrsta režima zakupa, pozivanje na vlasnička dokumenta ako postoje i stvarno su prikazana popisivaču),
  - o Skicu zahvaćene parcele s relevantnim GPS koordinatama,
  - o Za poljoprivredne parcele, podaci o usjevima uzgajanim u vrijeme istraživanja;
- Poljoprivredni oblik, uključujući:
  - o Podatke o režimu vlasništva,
  - o Informacije o aktualnoj upotrebi građevine (stambene ili druge vrste upotrebe),
  - o Sažeti fizički opis građevine (sastavni materijali, površina, broj prostorija),
  - o Informacije o svakoj pomoćnoj zgradi priključenoj na glavni objekt i njezinoj namjeni,
  - o Informacije o komunalnim uslugama i grijanju,
  - o Skica s glavnim dimenzijama kako je relevantno i GPS koordinatama,
  - o Informacije o svim nedavnim promjenama u zaposjedanju i vlasništvu, osobito u odnosu na potencijalno neformalno zaposjedanje tijekom ili zbog neprijateljstava;
- Oblik poduzeća, uključujući:
  - o Opis poduzeća (kategorizacija poduzeća prema glavnoj liniji djelatnosti, veličini, zaposlenicima, opis svih nekretnina povezanih s poslovanjem),
  - o Informacije o pravnom obliku poduzeća,
  - o Pokušaj kvantificiranja prodaje i prihoda kojeg je poduzeće ostvarilo.

Osim toga, snimljene su fotografije glave obitelji i svake potencijalno zahvaćene građevine. GPS koordinate mjerene su za glavne kutove odnosnih parcela, kao i za predmetne građevine.

4.1.1.3. Anketa o socijalnom i ekonomskom statusu

U ispitivanom području nalazi se 150 datoteka, od kojih se 148 odnosi na datoteke o privatnom vlasništvu. U ovom ispitivanju smo intervjuirali osobe koje su tvrdile da su stvarni vlasnici imovine i podijeljeni su u 148 privatnih datoteka. Iako ciljano područje ima veći broj suvlasništva nad zemljištem, u svrhu istraživanja uzeli smo jednu osobu za jednu datoteku.

Anketa o socijalnom i ekonomskom statusu obuhvatila je prikupljanje podataka od glave obitelji o sljedećim temama:

- obrazovni status;
- datum i okolnosti smještaja domaćinstva na zahvaćenom području (osobito u vezi s potencijalnim raseljavanjem tijekom neprijateljstava);
- podaci o novčanom prihodu, kao i o glavnim izvorima prihoda za život domaćinstva;
- rangiranje glavnih izvora troškova domaćinstva;
- podaci o tome u kojoj mjeri domaćinstvo proizvodi vlastitu hranu;
- informacije o potencijalnim poteškoćama kojima je domaćinstvo izloženo (razdoblje, razlozi); i,
- informacije o poželjnim oblicima naknada (preseljenje umjesto novca, poželjna lokacija).

4.2. POGOĐENA IMOVINA I STANOVNIŠTVO – REZULTATI POPISA I ISTRAŽIVANJA O SOCIJALNO-EKONOMSKOM STATUSU

4.2.1. Pregled

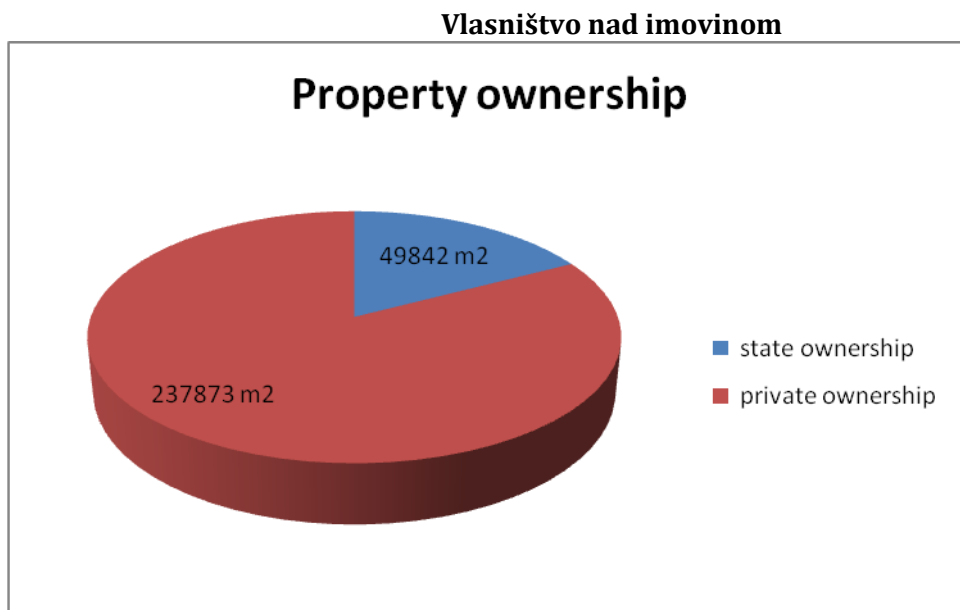
Dionica Donja Gračanica - tunel Zenica, poddionica Donja Gračanica - Zenica sjever i poddionica Zenica sjever - tunel Zenica obuhvaćaju područje općine Zenica.

Grad Zenica zauzima površinu od 558,5 četvornih kilometara. Nalazi se u dolini rijeke Bosne, na nadmorskoj visini od 316 m. Zenica se nalazi 70 km sjeverno od Sarajeva. Dobro održavanom i kvalitetnom autocestom lako je povezana sa zračnom lukom u Sarajevu. Zenica je administrativno, političko, gospodarsko, kulturno i sportsko središte Zeničko-dobojskog kantona. Procjenjuje se da u općini trenutačno živi oko 120.000 stanovnika. Stanovništvo se sastoji od različitih etničkih skupina, kultura, vjera i tradicija isprepletenih dugogodišnjom tradicijom duha zajedništva. Općinska administracija je organizirana u 68 urbanih, prigradskih i ruralnih lokalnih zajednica. Zenica se zvala čeličnom metropolom, glavnim gradom rudarstva i metaloprerađivačke industrije. Čelik i ugljen, kao i prerada metala i dalje ostaju glavne industrije, iako su značajno prilagođene sadašnjim tržišnim uvjetima. Druge industrije su sve vidljivije kao rezultat procesa formiranja brojnih malih i srednjih poduzeća.

U zahvaćenom području se nalaze 302 zemljišne parcele, i jedan dio njih je u državnom (14 parcela), a dio u privatnom vlasništvu (288 parcela). Parcele se dijele na **148 datoteka o privatnom vlasništvu** i **2 datoteke o državnom vlasništvu**. U našem istraživanju možemo ispitati samo one ljude koje nađemo na terenu i koji tvrde da su pravi vlasnici parcela.

Ugroženo je **36 stambenih objekata (kuća)** i **3 pomoćna objekta** koji se nalaze na području katastarske općine Donja Gračanica.

U donjoj tablici prikazan je odnos između državnog i privatnog zemljišta obuhvaćenog eksproprijacijom.

državno vlasništvo
privatno vlasništvo

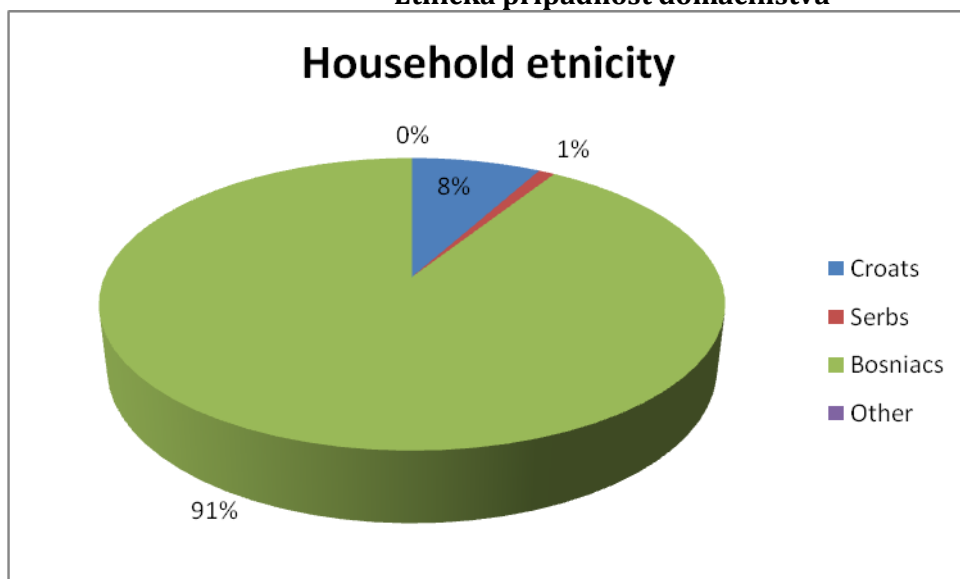
Dionica Donja Gračanica-tunel Zenica najvećim dijelom prolazi kroz zemljište u privatnom vlasništvu (83 %)

4.2.2. Sažetak socijalno-ekonomskog profila pogođenog stanovništva

4.2.2.1. Pripadnici etničkih skupina pogođenih eksproprijacijom

Etnička struktura vlasnika imovine prikazana je u grafikonu koji slijedi.

Etnička pripadnost domaćinstva

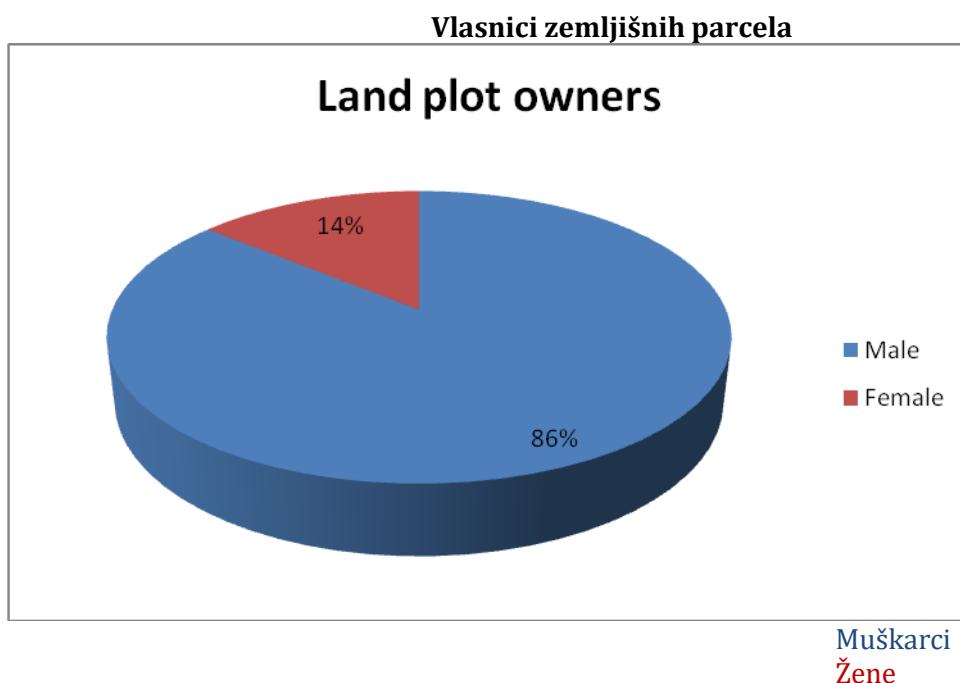

Hrvati   **Srbi**   **Bošnjaci**   **Ostali**

Prema etničkoj strukturi pogođene populacije, najveći je broj Bošnjaka, dok je daleko manje Hrvata i Srba, i nitko od Ostalih.

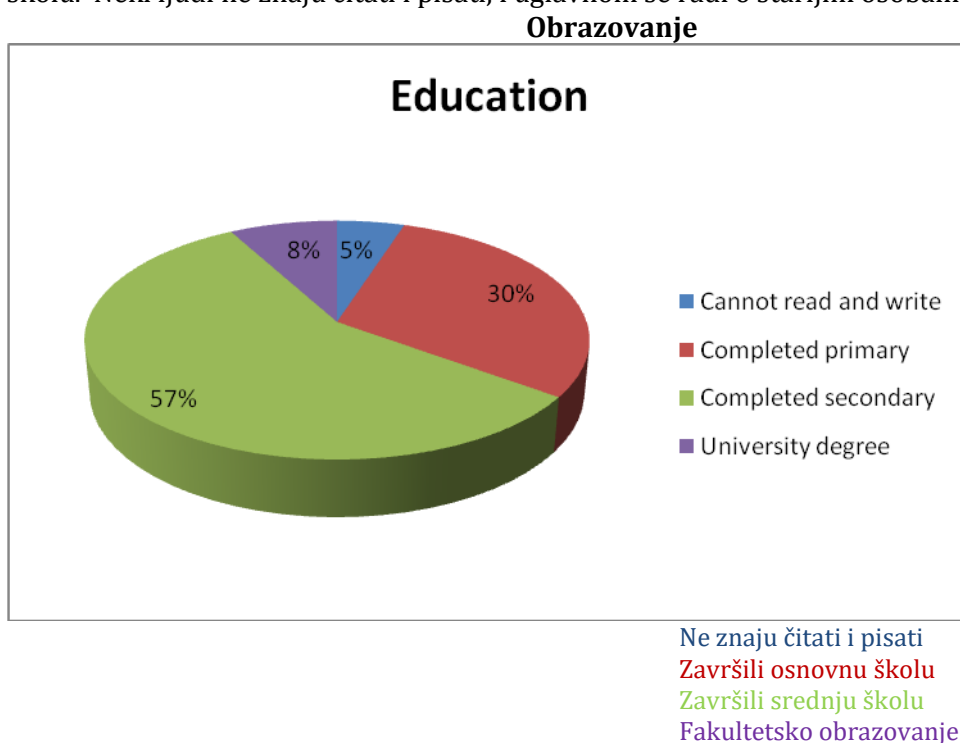
4.2.2.2. Sastav i demografska struktura vlasnika zemljišnih parcela

Od vlasnika zemljišta, 86% su muškarci i 14% žene. Nismo se susreli s zajedničkim vlasništvom zemlje između supružnika. Prosječna starost vlasnika zemljišta je 60 godina i rijetko se vidi zajedničko vlasništvo nad zemljom između supružnika ove ciljane populacije.

4.2.2.3. Obrazovanje

Obrazovni status ispitanih vlasnika prikazan je u donjem grafikonu. Većina je završila srednju školu. Neki ljudi ne znaju čitati i pisati, i uglavnom se radi o starijim osobama.

4.2.2.4. Sredstva za život

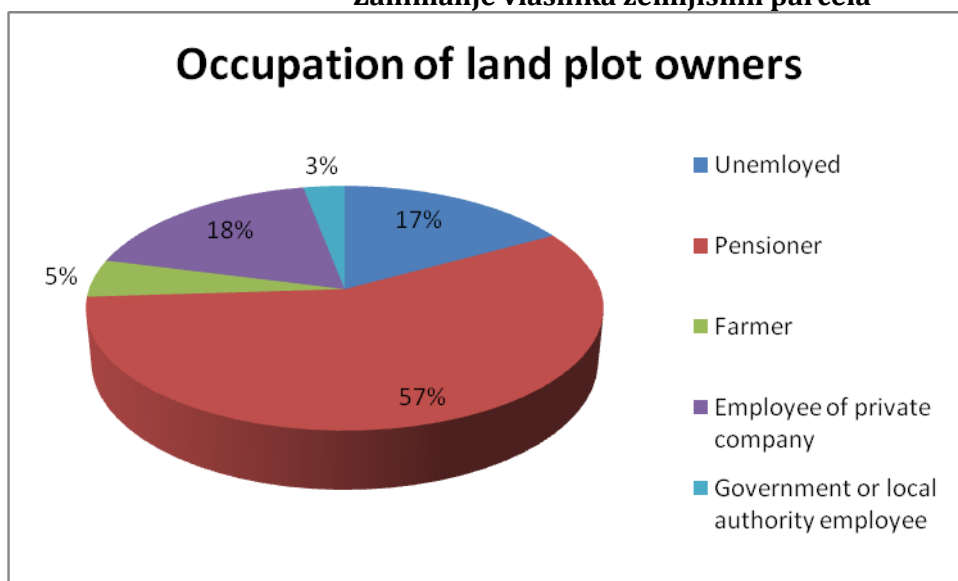
Većina zahvaćene populacije su umirovljenici i starije osobe - 57%.

Mali postotak registriranih poljoprivrednika koji su zahvaćeni eksproprijacijom proizlazi iz činjenice da ovo nije tradicionalno poljoprivredno područje i da se ljudi bave poljoprivredom više za vlastite potrebe ili kao dodatnim zanimanjem. Najviše se radi o voćarstvu.

Nema zahvaćenih tvrtki.

Zanimanje vlasnika zemljišta prikazano je u donjem grafikonu.

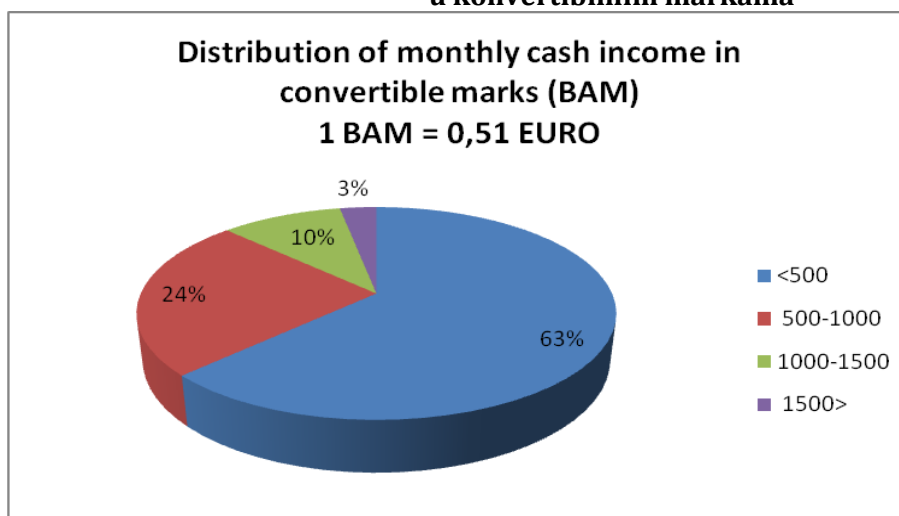
Zanimanje vlasnika zemljišnih parcela

Nezaposlen   Umirovljenik   Poljoprivrednik   Zaposlenik u privatnom poduzeću
Zaposlenik u organima državne ili lokalne uprave

Velika većina zahvaćenih voditelja zemljišta (63%) prijavljuje gotovinski prihod manji od 500 konvertibilnih maraka mjesečno. Primarni izvori novčanog prihoda su plaće i mirovine. Velika većina zemljoposjednika ima samo jedan izvor prihoda, a samo 30% izjavljuje da imaju sekundarni izvor prihoda.

Raspodjela mjesečnog novčanog prihoda u konvertibilnim markama

4.2.2.5. *Ranjivost*

Nekoliko vlasnika zemljišta koji potencijalno pripadaju ranjivoj skupini identificirano je kao ranjiva populacija. Podijeljeni su na sljedeće:

- Fizički hendikep: 2 osobe,
- Mentalni hendikep: 3,
- Kronična bolest: 3 osobe,
- Ostalo: 5

4.2.3. **Značajke pogođene imovine**

4.2.3.1. *Stambeni objekti*

Eksproprijacijom je obuhvaćeno **36 stambenih objekata (kuća) i 3 pomoćna objekta** koji se nalaze na području katastarske općine Donja Gračanica koja pripada općini Zenica. Stambeni objekti su različite veličine i kvalitete. U većini obuhvaćenih stambenih objekata živi lokalno stanovništvo. 98% stambenih i pomoćnih objekata u potpunosti je u vlasništvu s važećom građevinskom dozvolom.

Dodatak 6 daje sažetak i fotografiju kuće obuhvaćene eksproprijacijom.

4.2.3.2. *Struktura zemljišnih parcela*

Na ovom području su ispitivanjem obuhvaćene ukupno 302 zahvaćene zemljišne parcele, sve u općini Zenica.

Tablica: Broj potencijalno zahvaćenih zemljišnih parcela

Lokalitet	Zenica
Ričice	6
Donja Gračanica	296
Ukupno	302

Prosječna veličina zemljišnih parcela je 950 četvornih metara. Za 85% tih parcela prijavljeno je da su sa potpunim pravom vlasništva. U istraživanom području nalazi se 15% zemljišnih parcela u suvlasništvu i prosječni broj suvlasnika je oko 2 (od 2 do 3).

4.2.4. **Poželjne opcije u vezi s preseljenjem**

Većina domaćinstava u ispitivanim stambenim objektima na pravcu Koridora potvrdila je želju za novčanom naknadom vlade. Mnoge kuće su u lošem stanju i plaćanje gotovinom može poboljšati njihov životni standard u budućnosti.

Vlasnik kuće preferira novčanu naknadu vlade, umjesto preseljenja.

5. PRESELJENJE I NAKNADA

5.1. KLJUČNA NAČELA

Ključna načela Vlade FBiH u pogledu naknade i preseljenja povezanih s Projektom Koridora Vc su sljedeća:

1. Preseljenje i naknada za osobe zahvaćene projektom provodit će se sukladno (a) važećim zakonima BiH/FBiH, osobito Zakonom o eksproprijaciji, (b) primjenjivim zahtjevima EBRD-a (**Okolišna i socijalna politika (2014.)** Europske banke za obnovu i razvoj (EBRD), osobito Zahtjevima za svojstva (PR) 5: Akvizicija zemljišta, prisilno preseljenje i ekonomsko raseljavanje i (c) međunarodno prihvaćenom dobrom praksom.
2. Vlasnici i korisnici koji borave na zemlji koja je zahvaćena projektom ili koriste tu zemlju u vrijeme krajnjeg roka imaju pravo na naknadu ili pomoć, pod uvjetom da im je odobreno pravo na naknadu prema Odluci o eksproprijaciji⁹ kako slijedi:
  - Upisana imovina će se nadoknaditi sukladno Zakonu o eksproprijaciji
  - Neupisana imovina, nelegalni objekt za kojeg nadležno tijelo nije donijelo konačnu odluku o uklanjanju, a koji predstavlja jedinu stambenu jedinicu graditelja i članova uže obitelji (supružnik i djeca), graditelj ili njegov sljednik ima pravo na naknadu koja odgovara vrijednosti izgradnje stambenog objekta i samo u slučaju da je nezakonito izgrađen, stambeni objekt se evidentira u službenoj ortofoto snimci teritorija Federacije Bosne i Hercegovine u mjerilu 1: 1500 koju je pripremila Federalna uprava za geodetske i imovinsko pravne poslove¹⁰
  - Stanari nezakonito izgrađenih vikendica i nelegalno izgrađenih nestambenih građevina podliježu odredbama Zakona o eksproprijaciji i takvi se slučajevi ne podnose Vladi FBiH na razmatranje.
3. Privremeni utjecaji koji se odnose na privremenu zaposjedanje zemlje, na primjer u građevinske svrhe, bit će naknađeni,
4. Svaka naknada mora biti zamjenska vrijednost, bilo zamjenom slične imovine (preferirana opcija) ili novčanim naknadama,
5. Ugrožena sredstva za život moraju biti ponovno uspostavljena, kao minimum, ili poboljšano gdje je to moguće,
6. Praćenje i procjena naknade i aktivnosti preseljenja uključuju neovisne strane,
7. PAP i zajednice domaćina moraju se angažirati, informirati i konzultirati tijekom cijelog procesa razvoja, provedbe i evaluacije RAP-a,
8. „Krajnji rok“ za prihvatljivost je datum kada je nadležno tijelo donijelo Odluku o eksproprijaciji kako je definirano Zakonom o eksproprijaciji,
9. Zajmoprimac treba financirati naknadu za nekretnine koje su predmet eksproprijacije, kao i troškove vezane uz provedbu aktivnosti premještanja i preseljenja.

5.2. PRIHVATLJIVOST I PRAVA

Prava na naknadu za različite kategorije prihvatljivih domaćinstava i imovine obuhvaćenih važećim zakonima FBiH opisani su sažetkom u tablici 1 u nastavku. Tablica 2 navodi prava na naknadu koja nisu definirana važećim zakonima Federacije. Dodatak 1 pruža dodatne pojedinosti o pravima i naknadi za sve kategorije pogođene imovine.

Tablica 1: Prava na naknadu kao što je propisano postojećim zakonodavstvom FBiH

⁹ Sukladno Zakonu o eksproprijaciji, članak 45. i 46

¹⁰ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o eksproprijaciji ("Službene novine FBiH, br.34/16), članak 45. stavak 4 i 5

Vrsta predmetnog prava ili imovine	Pravni okvir	Pravo	Postupak i posebni uvjeti
Upisano zemljište sa stambenim objektom s građevinskom dozvolom	Zakon o eksproprijaciji	OPCIJA 1: PRESELJENJE Zamjenska imovina uključujući stambenu česticu slične veličine i značajki i stambeni objekt slične veličine i značajki (preseljenje) ILI OPCIJA 2: NOVČANA NAKNADA Novčana naknada za zemljišnu česticu i objekt po zamjenskoj vrijednosti i naknada za selidbu	Prijenos imovinskog prava putem prijateljskog sporazuma ili eksproprijacije
Objekt koji nije stambeni, s građevinskom dozvolom na upisanom zemljištu	Zakon o eksproprijaciji	Novčana naknada za zamjensku vrijednost objekta vlasniku objekta I novčana naknada po zamjenskoj vrijednosti zemljišta	Prijenos imovinskog prava putem prijateljskog sporazuma ili eksproprijacije
Upisana poljoprivredna zemljišna parcela	Zakon o eksproprijaciji	Pružanje zamjenske poljoprivredne parcele slične veličine i značajki Ili novčana naknada po zamjenskoj vrijednosti	Prijenos imovinskog prava putem prijateljskog sporazuma ili eksproprijacije. Ako zahvaćeni dio iznosi 10% ili manje od ukupne površine poljoprivredne parcele, zamjenska opcija neće biti moguća. Bit će moguća samo novčana naknada. Ako se ostatak nakon eksproprijacije zahvaćenog dijela ocijeni neupotrebljivim, vlasnik će imati pravo na eksproprijaciju cijele parcele i na odgovarajuću naknadu.
Poljoprivredna zemljišna parcela upisana na ime osobe koja nije korisnik	Zakon o eksproprijaciji i Zakon o vlasničko-pravnim odnosima	Novčana naknada po zamjenskoj vrijednosti zemljišta za vlasnika zemljišta ili njegove nasljednike I novčana naknada za bilo kakvo uređenje zemljišta vlasniku izvršenih uređenja (može se odnositi na strukture za navodnjavanje ili odvodnju, višegodišnje nasade, objekte, itd.)	Prijenos imovinskog prava putem prijateljskih sporazuma ili eksproprijacije.
Jednogodišnji usjevi	Zakon o eksproprijaciji	Novčana naknada po tržišnoj vrijednosti vlasniku usjeva ako posjeduje dokaz o zakupu zemljišta od vlasnika zemljišta. Novčana naknada vlasniku zemljišta po tržišnoj vrijednosti.	Novčana naknada za usjeve bit će uručena samo ako se godišnji usjevi ne mogu sakupiti u navedenom roku
Višegodišnji usjevi	Zakon o eksproprijaciji	Novčana naknada po tržišnoj vrijednosti vlasniku usjeva ako posjeduje dokaz o zakupu zemljišta od vlasnika zemljišta. Novčana naknada vlasniku zemljišta po tržišnoj vrijednosti.	
Poduzeće	Zakon o eksproprijaciji	Nekretnine će biti nadoknadene prema postupku eksproprijacije: Zamjenska imovina bit će dodijeljena kao naknada prethodnom vlasniku eksproprijiranih prostorija koje je korisnik eksproprijacije koristio u poslovne svrhe prije nego što je oduzeta imovina uništena.	

Tablica 2: Prava koja se ne mogu pokriti postojećim zakonodavstvom

Vrsta predmetnog prava ili imovine	Pravo	Postupak	Posebni aspekti koje ne može pokriti postojeće zakonodavstvo
Stambeni objekt bez građevinske dozvole kojeg je podigao vlasnik zemljišta, te pripadajuće zemljište	Ovisno o uspješnoj legalizaciji: OPCIJA 1: PRESELJENJE Zamjenska imovina, uključujući stambeni objekt slične veličine i značajki (preseljenje) i pripadajuću parcelu stambenog zemljišta i naknadu za selidbu ILI OPCIJA 2: NOVČANA NAKNADA Novčana naknada i za zemljišnu parcelu i za objekt po zamjenskoj vrijednosti i naknada za selidbu	Eksproprijacija se može provesti kada je proces legalizacije uspješno okončan prije donošenja odluke o eksproprijaciji	Naknada za selidbu
Stambeni objekt podignut nezakonito na zemljištu upisanom na tuđe ime	Ovisno o uspješnoj legalizaciji: Novčana naknada po zamjenskoj vrijednosti objekta vlasniku objekta i naknada za selidbu vlasniku objekta i novčana naknada po zamjenskoj vrijednosti zemljišta vlasniku zemljišta ili njegovim nasljednicima	Eksproprijacija se može provesti kada je proces legalizacije uspješno okončan prije donošenja odluke o eksproprijaciji	Naknada za selidbu
Stambeni objekt podignut nezakonito na državnom zemljištu	Ovisno o uspješnoj legalizaciji: Novčana naknada po zamjenskoj vrijednosti objekta vlasniku objekta i naknada za selidbu vlasniku objekta	Eksproprijacija se može provesti kada je proces legalizacije uspješno okončan prije donošenja odluke o eksproprijaciji	Naknada za selidbu
Objekt koji nije stambeni, bez građevinske dozvole na upisanom zemljištu	Ovisno o uspješnoj legalizaciji: Novčana naknada po zamjenskoj vrijednosti objekta vlasniku objekta i novčana naknada po zamjenskoj vrijednosti zemljišta	Eksproprijacija se može provesti kada je proces legalizacije uspješno okončan prije donošenja odluke o eksproprijaciji	
Objekt koji nije stambeni nezvanično podignut na zemljišnoj čestici upisanoj na tuđe ime	Ovisno o uspješnoj legalizaciji: Novčana naknada po zamjenskoj vrijednosti objekta vlasniku objekta i novčana naknada po zamjenskoj vrijednosti zemljišta vlasniku zemljišta ili njegovim nasljednicima	Eksproprijacija se može provesti kada je proces legalizacije uspješno okončan prije donošenja odluke o eksproprijaciji	
Objekt koji nije stambeni, podignut nezakonito na državnom zemljištu	Ovisno o uspješnoj legalizaciji: Novčana naknada po zamjenskoj vrijednosti objekta vlasniku objekta	Eksproprijacija se može provesti kada je proces legalizacije uspješno okončan prije donošenja odluke o eksproprijaciji	

6. UPRAVLJANJE PRITUŽBAMA I PRAVNI LIJEK

6.1. PREDVIĐENE KATEGORIJE PRITUŽBI

U praksi, pritužbe i sporovi predviđeni za program preseljenja i kompenzacije za Koridor Vc su sljedeći:

- Faza popisa i planiranja:
  - o Pogrešna identifikacija imovine (dodjela imovine pogrešnom vlasniku zbog namjerno pogrešnih izjava ili pogrešaka tima za popis),
  - o Sporovi oko granica parcela, između zahvaćene osobe i Projekta ili između dva susjeda,
  - o Spor oko vlasništva nad određenom imovinom (dva ili više pojedinaca tvrde da su vlasnici te imovine),
  - o Neslaganje oko vrednovanja (bilo da se primjenjuje jedinična stopa ili brojanje) zemljišta, usjeva ili kuće;
  - o Postavljanje objekta ili druge imovine nakon krajnjeg roka, bilo namjerno (oportunističko zaposjedanje u očekivanju naknade) ili ne,
  - o Umnožavanje domaćinstava (gdje je živjelo jedno domaćinstvo, odjednom se pojavilo više njih),
  - o Zbrka oko zakonskih korisnika i neformalnih korisnika,
  - o Krivotvoreni dokumenti (identifikacijski, vlasnički ili drugi);
- Faza provedbe:
  - o Nasljeđivanja, razvodi i druga obiteljska pitanja, koja rezultiraju sporovima između nasljednika ili dionika sporne imovine,
  - o Neslaganje u vezi s mjerama preseljenja, na primjer, mjesto preseljenja, vrsta, veličina ili status predloženih stambenih jedinica,
  - o Neslaganje u vezi s kompenzacijom za poduzeća (sporna procjena, paket preseljenja smatra se neprikladnim - lokacija, stambena jedinica, ili druga pitanja),
  - o Osporeno vlasništvo ili zajedničko vlasništvo nad tvrtkom (na primjer, ako su vlasnik i operator različite pravne ili fizičke osobe),
  - o Sporovi među samim stanarima ili između stanara i provedbene agencije u vezi sa spašavanjem materijala na raseljenom mjestu;
- Faza nakon preseljenja:
  - o Održavanje i jamstva u novim stambenim jedinicama.

6.2. UPRAVLJANJE PRITUŽBAMA I PRAVNI LIJEK

JP Autoceste FBiH imaju mehanizam za rješavanje pritužbi na razini projekta tako da podnositelji pritužbi mogu najprije raspraviti i eventualno riješiti svoje probleme s korisnikom eksproprijacije prije nego što podnesu žalbu upravnim vlastima.

Koordinator tima imenovan od strane tvrtke može inicirati promjene u studiji eksproprijacije u slučaju da je došlo do neke izmjene:

- Pružiti financijski povoljno rješenje
- Smanjiti nepotreban rad zbog pogrešaka u projektnoj dokumentaciji
- Smanjiti opterećenost u radu na eksproprijaciji i ispuniti sve zahtjeve projekta
- Mijenjati postojeće projektno rješenje
- Izbjegavati potencijalni problem tijekom korištenja autoceste

Prigovori se rješavaju na način da se uključene strane obraćaju tvrtki u vezi s određenim problemom (izmjena projekta, pravca premještanja ili pristupnog puta) i tvrtka će ispuniti njihove zahtjeve kako bi zadovoljila obje uključene strane.

Tvrtka je svakoj zemljišnoj parceli dužna osigurati pristupnu cestu koja joj je uskraćena zbog eksproprijacije, a ako to nije moguće, tvrtka je dužna izvršiti eksproprijaciju te parcele. Za prigovore koji se ne mogu riješiti u suradnji s tvrtkom postoji mogućnost obraćanja upravnom tijelu.

Poštivat će se sljedeća načela:

- O žalbama protiv odluke o eksproprijaciji odlučuje Federalna uprava za geodeziju i imovinsko-pravne poslove;
- Žalbe se podnose prvostupanjskom upravnom tijelu koje je donijelo odluku o eksproprijaciji (općina);
- Rok za podnošenje pritužbe je 15 dana;
- Na svaku pritužbu se odgovara i obrađuje se u roku od 30 dana;
- Protiv odluke drugostupanjskog upravnog tijela može se pokrenuti upravni spor pred kantonalnim sudom u roku od 30 dana od dana primitka odluke;
- Informacije o pravnom lijeku sastavni su dio svake odluke;
- Ako se sporazum o naknadi ne postigne u roku od dva mjeseca od dana kada nijedna odluka o eksproprijaciji nije stupila na snagu, općinsko upravno tijelo će valjanu odluku o eksproprijaciji, zajedno s drugim relevantnim dokumentima, odmah dostaviti nadležnom sudu na čijem se području nalazi eksproprijirana nekretnina, u svrhu utvrđivanja naknade.
- Ako općinsko upravno tijelo ne postupi u skladu s gore navedenom odredbom, prethodni vlasnik i korisnik eksproprijacije mogu se izravno obratiti Sudu u svrhu utvrđivanja naknade.
- Zakon o upravnom postupku ima prednost nad Zakonom o eksproprijaciji, tako da se žalbeni postupak provodi u skladu sa Zakonom o upravnom postupku.
- Za rješavanje svih sporova koji se ne mogu odmah riješiti izravnom interakcijom između strana, primijenit će se posredništvo kao dobrovoljni postupak za izvansudsko rješavanje sporova. Treća strana kao neovisni i nepristrani posrednik bit će angažirana od Javnog poduzeća Autoceste Federacije BiH i dobit će informacije o svim sporovima.
- Nadležni sud će po službenoj dužnosti u izvanparničnom postupku odlučiti o visini naknade za oduzetu nekretninu.
- Postupak za utvrđivanje naknade za oduzetu nekretninu je hitan. Postupak treba završiti što je prije moguće, a najkasnije u roku od 30 dana od dana pokretanja sudskog postupka; protiv odluke suda o naknadi može se podnijeti posebna žalba.

7. PRAĆENJE I PROCJENA

Praćenje i procjena temeljit će se na sljedećim načelima:

- Uspostavit će se interni program praćenja, uključujući:
  - Praćenje ulaznih podataka kojim se mjeri da li se ulazni podaci isporučuju prema rasporedu i kako je definirano u Akcijskim planovima preseljenja ili Okviru za preseljenje,
  - Praćenje učinaka kojim se mjere izravni mjerljivi rezultati učinaka, na primjer broj osoba koje primaju naknadu ili završavaju tečaj za ponovno osiguravanje sredstava za život,
- Neovisno praćenje usklađenosti koje provodi treća strana koja provjerava je li provedba preseljenja i naknada u skladu s politikama zajmodavaca. Praćenje usklađenosti će se odvijati na šestomjesečnoj osnovi tijekom aktivne faze preseljenja i uključivat će reviziju završetka koja će se provesti dvije do tri godine nakon završetka aktivne faze preseljenja. Praćenje usklađenosti će biti precizirano

izvješćima koja će se samostalno pripremati za JP Autoceste FBiH. Konzultant kojeg EBRD izabere za konzultantske usluge za provedbu projekta provodi evaluaciju, praćenje i reviziju postupaka i šalje izvješća EBRD-u.

8. PROVEDBA

8.1. AKCIJSKI PLAN OVI PRESELJENJA

Akcijski planovi preseljenja (RAP) pripremljeni su prije stvarne provedbe aktivnosti na preseljenju i naknadama.

8.2. ORGANIZACIJSKI ARANŽMANI ZA PROVEDBU

U skladu sa Zakonom o eksproprijaciji izvlaštenju, kao i iz praktičnih razloga, odgovornosti će se dijeliti između Jedinice za provedbu projekta (PIU) unutar JP Autoceste FBiH i općina.

8.3. RESURSI POTREBNI ZA PROVEDBU NA RAZINI PIU

Akcijski plan preseljenja provodit će JP Autoceste FBiH, odnosno Jedinica za provedbu projekta (PIU).

Jedinica za provedbu projekta (PIU) imenovat će se odlukom o imenovanju Jedinice za provedbu projekta, uključujući koordinadora za naknadu i preseljenje, koji će osigurati da se gore navedene zadaće pravovremeno provedu.

Jedinica za provedbu projekta će pratiti cjelokupnu provedbu Projekta, surađivati s općinom Zenica i Izvođačem koji će biti angažiran za izvođenje građevinskih radova.

Sukladno članku II Odluke, Jedinica za provedbu projekta dužna je u potpunosti pratiti i poštivati sve odredbe Ugovora o kreditu br. 83.975 (BA) između BiH i EIB-a, kao i sve ostale postupke koje primjenjuje EIB, tijekom izgradnje poddionice autoceste Počitelj – Zvirovići.

8.4. ARANŽMANI FINANCIRANJA

Zajmoprimac je dužan financirati naknade za eksproprijaciju kao i troškove vezane uz provedbu aktivnosti selidbe i preseljenja, tako da zajmoprimac (on, ono, oni) osigurava potvrdu (certifikat) Banke Plc. kao dokaz da su potrebna sredstva osigurana i položena.

U proračunu JP Autoceste FBiH utvrdit će se poseban pravac kojim će se pobrinuti za aktivnosti u vezi s naknadom i preseljenjem povezanim s Projektom za Koridor Vc. Prihvatljivi troškovi u okviru ovog pravca uključuju sljedeće:

- Eksproprijacija predmetnih nekretnina (prema članku 24. Zakona o eksproprijaciji, obaveza JP Autoceste FBiH je da dostavi dokaze da su potrebna sredstva osigurana i položena)
- Sudski postupci povezani s eksproprijacijom,
- Naknade za selidbu za obuhvaćena domaćinstva koja ispunjavaju uvjete za to,
- Pomoć ugroženim osobama pogođenim projektom,
- Naknada za jednogodišnje usjeve,
- Naknada za višegodišnje usjeve,
- Troškovi vezani uz koordinaciju, provedbu, praćenje i procjenu aktivnosti u vezi s naknadama i preseljenjem.

Tablica u **Dodatku 5** prikazuje procijenjeni proračun RAP-a za dionicu Donja Gračanica - tunel Zenica

DODATAK 1 - NAKNADA

PRIHVATLJIVOST

Prihvatljivost se temelji na sljedećem:

- Studija o eksproprijaciji koja je provedena primjenom Zakona o eksproprijaciji za imovinu koja potpada pod eksproprijaciju, a koja se temelji na zemljišnim knjigama,
- Popis proveden za izradu ovog okvira za preseljenje,
- Daljnja ispitivanja od strane općina, posebno u situacijama u kojima nad imovinom postoji pravo vlasništva, ali podaci o vlasništvu ne odgovaraju trenutačno promatranom stanju vlasništva.

Ako postoji neusklađenost između zemljišnih knjiga i stvarnog stanja vlasništva zapaženog na terenu, na općinama je da riješe takve nepodudarnosti, sukladno članku 27. Zakona o eksproprijaciji. To bi posebno bio slučaj kada zemljišna knjiga nije ažurirana nakon smrti registriranog vlasnika (ili više njih).

Propisi o legalizaciji bespravno izgrađenih objekata bez dozvola i objekata privremenog karaktera u nadležnosti su kantona. Ovi propisi ili odluke propisuju uvjete i postupak koji se primjenjuju na legalizaciju bespravno izgrađenih ili privremenih objekata. Postupak legalizacije uključuje sljedeće korake:

- Zahtjev za legalizaciju od strane vlasnika u određenom vremenskom razdoblju utvrđenom kantonalnim propisima (obično jedna godina),
- Pregled od strane općinskih i kantonalnih tijela zaduženih za prostorno i građevinsko planiranje,
- Odluka o dopunskoj urbanističkoj dozvoli,
- Odluka o izdavanju građevinske dozvole i uporabne dozvole sukladno Zakonu o prostornom uređenju.

NAKNADA ZA ZEMLJIŠTE

Zamjensko zemljište

Kao što je predviđeno Zakonom o eksproprijaciji, naknada za zemljište će se, gdje god je to moguće, ponuditi u obliku zamjenske imovine "koja omogućuje vlasniku ... približno jednake uvjete korištenja". "Jednaki uvjeti korištenja" smatrat će se uvjetima koji zadovoljavaju sljedeće kriterije:

- Biti prihvatljivi za dotičnog vlasnika/poljoprivrednika,
- Biti približno iste veličine (plus ili minus 10%),
- Imati sličan ili bolji poljoprivredni potencijal (plodnost, nagib, tlocrt zemljišta, izloženost),
- Nalaziti se na razumnoj udaljenosti ("razumna udaljenost" će se razlikovati ovisno o opremi poljoprivrednika i odgovarajućoj veličini i lokaciji eksproprijirane parcele i preostalih zemljišnih posjeda poljoprivrednika - kao opća smjernica, razumna udaljenost obično bi trebala biti manja od 5 km).

U situacijama gdje je samo 10% ili manje ukupne površine zahvaćene poljoprivredne parcele stvarno eksproprijirano, zamjenska imovina neće biti predložena i bit će ponuđena samo novčana naknada.

U skladu s uvjetima prihvatljivosti opisanim u Matrici za pravo (Tablice 1 i 2), usjevi će se kompenzirati odvojeno od samog zemljišta sukladno aranžmanima niže opisanim u odjeljku koji se odnosi na usjeve.

Ako se utvrdi da zamjenska imovina ne može biti ponuđena pogođenom vlasniku zemljišta, jer prikladno poljoprivredno zemljište nije dostupno na razumnoj udaljenosti ili nije prihvatljivo za vlasnika zemljišta, novčana naknada određuje se u skladu s tržišnom vrijednosti.

Novčana naknada

U slučaju kada je novčana naknada preferirana opcija, zamjensku vrijednost zemljišta procjenjuje stručnjak na temelju sljedećeg:

- Identifikacija tri nedavne (manje od 6 mjeseci) transakcije u području zanimljivih parcela sličnih značajki,
- Izračunavanje prosječne cijene po četvornom metru za te tri transakcije, koje će se koristiti kao predložena zamjenska vrijednost za ekspropiriranu parcelu.

U slučaju da se može identificirati samo manja parcela slabijeg potencijala i ponuditi kao kompenzacija, razlika između vrijednosti zahvaćene parcele i vrijednosti zamjenske parcele mora biti ocijenjena i plaćena. To će zahtijevati vrednovanje i zahvaćene parcele i zamjenske parcele kako bi se mogla izračunati razlika u vrijednosti. Vrednovanje po zamjenskoj vrijednosti bit će u skladu s gore navedenim detaljima. Ako je razlika u vrijednosti manja od 10%, neće se isplatiti nikakva novčana naknada za nadoknadu razlike.

Eksproprijacija nezahvaćenih dijelova imovine

U slučajevima djelomične eksproprijacije poljoprivrednog ili stambenog zemljišta u kojem je ostatak zemljišta neprikladan za daljnju poljoprivrednu ili drugu upotrebu, moći će se podnijeti zahtjev za eksproprijaciju cijele parcele sukladno odredbama članka 11. Zakona o eksproprijaciji FBiH. Takve situacije će općina procjenjivati od slučaja do slučaja, a sljedeći kriteriji će se koristiti za procjenu prikladnosti za daljnju poljoprivrednu upotrebu:

- Postoji li poslovni/komercijalni interes za korištenje ostatka imovine;
- Da li su prethodno postojeća sredstva za život blokirana ili ozbiljno narušena;
- Da li je moguća normalna uporaba ostatka imovine ili ne;

NAKNADA ZA OBJEKTE

Stambeni objekti - Preseljenje

Prema Zakonu o eksproprijaciji, korisnik eksproprijacije ima obvezu predložiti zamjenu imovine sličnih obilježja ("preseljenje") kao prvu opciju.

Preseljenje podrazumijeva zamjenu parcele stambenog zemljišta i stambenog objekta nekretninom sličnih obilježja na istom području. Preseljenje za Projekt bit će preseljenje u smislu „popunjavanja“: zamjenska imovina bit će identificirana među postojećom, u blizini. Zamjenska imovina će u najvećoj mogućoj mjeri zadovoljiti sljedeće kriterije:

- Parcela s istom površinom,
- Kuća slične veličine i standarda, uključujući pristup komunalnim uslugama,
- Razumna udaljenost od zahvaćene imovine, sa sličnim potencijalom iz perspektive sredstava za život (pristup zapošljavanju ili poljoprivredi).

Ako se vlasnicima nekretnina koje se ekspropiraju predlože zamjenske nekretnine manje veličine ili manje povoljnih karakteristika, pogođenom domaćinstvu će se isplatiti razlika u vrijednosti prema izračunu sličnom onome opisanom u gornjem dijelu koji se odnosi na naknadu zemljišta. Tamo gdje se fizički raseljenom domaćinstvu ne može predložiti adekvatna imovina za preseljenje jer nijedna nije dostupna, novčana naknada će se odrediti u skladu s tržišnom vrijednosti nekretnine.

Novčana naknada

Tamo gdje pogođeno domaćinstvo odabere novčanu naknadu, umjesto preseljenja, ili ako nije moguće osigurati prikladnu imovinu za preseljenje, stambeni objekti moraju se nadoknaditi u gotovini. Načela koja se primjenjuju na određivanje zamjenske vrijednosti jednaka su onima koja su gore opisana za zemljište: identificirat će se najmanje tri transakcije zanimljive usporedive nekretnine u istom području koje će se koristiti kao referenca za izračun cijena, s vrijednošću zemljišta i vrijednosti objekata. Ovaj proces će biti dokumentiran. Nestambeni objekti bit će nadoknađeni u novcu po zamjenskoj vrijednosti.

NAKNADA ZA USJEVE I ŠUMU

Jednogodišnji usjevi

Eksproprijacija i ulazak na zemljište općenito će se odvijati postupno na takav način da se svaki stalni jednogodišnji usjev, bez obzira na fazu njegova razvoja, može ubirati prije nego se zemljište uzme od vlasnika zemljišta ili korisnika zemljišta. Jednogodišnji usjevi koji se prikupljaju prije preuzimanja zemljišta od strane korisnika eksproprijacije neće se nadoknaditi.

Jednogodišnji usjevi koji se ne mogu ubirati prije ulaska na zemljište ili koji su oštećeni građevinskim radovima, bit će nadoknađeni po punoj tržišnoj vrijednosti. Noviji podaci o cijenama poljoprivrednih proizvoda na kantonalnoj ili općinskoj razini koriste se tamo gdje postoje i nisu stariji od šest mjeseci. Kada takva evidencija nije dostupna, provodi se posebna anketa o cijenama kao dio pripreme detaljnog Akcijskog plana preseljenja kako bi se utvrdila tržišna vrijednost glavnih usjeva koje treba nadoknaditi, a tablica stopa bit će izrađena za sve glavne usjeve na danom području. Stope će se ažurirati na šestomjesečnoj osnovi.

Višegodišnji usjevi

Za izračun ukupne zamjenske vrijednosti potrebno je uzeti u obzir ne samo proizvod uroda tijekom jedne godine, nego i troškove ponovnog uspostavljanja plantaže (sadnice, priprema tla, gnojivo, ostalo), kao i izgubljeni dohodak tijekom razdoblja potrebnog za ponovno uspostavljanje usjeva.

Stope naknade će se izračunavati u skladu s načelom potpune zamjenske vrijednosti, na temelju sljedećeg:

Ako je:

V: _____ Prosječna tržišna vrijednost ploda jednog stabla za jednu godinu

D: _____ Prosječno vrijeme potrebno za ponovnu uspostavu stabla do razine proizvodnje odraslog stabla, u godinama

CP: _____ Trošak sadnje (sadnica, priprema tla, početna gnojidba)

CL _____ Trošak rada koji je potreban za održavanje kulture tijekom vremenskog razdoblja potrebnog za njezino ponovno uspostavljanje na prethodnu razinu proizvodnje

Stopa kompenzacije C za jedno stablo određena je primjenom sljedeće formule:

$$C = V \times D + CP + CL$$

Jedinična stopa C po stablu zatim se primjenjuje na cijelu parcelu, uzimajući u obzir ili prosječnu gustoću ili puni broj stabala.

Tržišna vrijednost proizvoda za svaku istu voćku na tom području bit će istražena i prikazana u tablicama stopa za svaki Akcijski plan preseljenja (RAP). Stope kompenzacije izradit će se u RAP-ovima za sljedeće četiri faze razvoja drveća:

- Sadnica,
- Mlado, neproaktivno,
- Mlado produktivno,
- Zrelo.

Šuma

Zamjenska vrijednost je tržišna vrijednost posječenog drveta. Ako se bilo koja zahvaćena komercijalna šuma ne može posjeći prije ulaska na zemljište u, nadoknadit će se na temelju sličnog načela kao što je gore navedeno za jednogodišnje usjeve, uzimajući u obzir tržišnu vrijednost posječenog drveta.

ROKOVI ZA ISPLATU NAKNADE

Naknada će se, u pravilu, uvijek isplatiti prije ulaska na zemljište ili uzimanja u posjed. Opće je pravilo da primatelji naknade dobiju rok od najmanje tri mjeseca da napuste imovinu, ukoliko nije drugačije određeno u sporazumu između vlasnika i korisnika eksproprijacije. Iznimno, na zahtjev korisnika eksproprijacije koji je iznio valjane razloge za hitno potrebno preuzimanje eksproprijirane nekretnine, Vlada FBiH može odlučiti da se nekretnina preda korisniku eksproprijacije prije stupanja na snagu odluke o eksproprijaciji, ako utvrdi da je to nužno zbog hitnosti situacije ili radi izbjegavanja veće štete.

SPAŠAVANJE

Nije dopušteno spašavanje materijala od eksproprijirane nekretnine.

DODATAK 2 – POMOĆ RANJIVIM KATEGORIJAMA LJUDI

Ranjive kategorije ljudi su osobe na koje preseljenje može negativnije djelovati nego na druge zbog spola, etničke pripadnosti, starosne dobi, fizičke ili mentalne onesposobljenosti, ekonomske uskraćenosti ili društvenog statusa, i koje mogu biti ograničene u svojoj sposobnosti da traže ili iskoriste pomoć za preseljenje i s tim povezane koristi razvoja.

Ranjive osobe uključuju, ali nisu ograničene na:

- Osobe s invaliditetom, bilo mentalnim ili fizičkim;
- Ozbiljno bolesne osobe, osobito osobe koje žive s HIV/AIDS-om i drugim kroničnim bolestima;
- Starije osobe, osobito kada žive same;
- Domaćinstva čije su glave obitelji djeca;
- Domaćinstva čije su glave obitelji žene i koja žive s ograničenim resursima;
- Domaćinstva koja nemaju nikakva ili imaju ograničena sredstva;
- Udovice i siročad,

Izbjeglice i raseljene osobe obuhvaćene su Zakonom o raseljenim osobama i povratnicima u FBiH, kojeg na razini Federacije provode Ministarstvo za raseljene osobe i izbjeglice i nadležne institucije.

Pomoć ranjivim kategorijama ljudi uključuje sljedeće aktivnosti, ovisno o screeningu od slučaja do slučaja koji se provodi uz potporu općinskih Centara za socijalni rad:

- Pomoć tijekom procesa naknade i preseljenja:
  - o Tijekom popisa
  - o Pojedinačni sastanci kako bi se objasnili kriteriji prihvatljivosti i prava,
  - o Posebni paketi preseljenja
  - o Proces plaćanja (kako bi se osiguralo da se dokumenti o naknadi dobro razumiju, da će ranjiva osoba moći unovčiti čekove, itd.).
  - o U razdoblju nakon plaćanja kako bi se osigurala novčana naknada i smanjili rizici zlouporabe ili pljačke:
- Pomoć u selidbi:
  - o Uklanjanje stvari,
  - o Spašavanje materijala iz starog prebivališta i njegov transport ili prodaja,
  - o Prijevoz samog kućanstva, uz medicinsku pomoć ako je potrebno,
  - o Preuzimanje novog stambenog prostora,
- Pomoć tijekom razdoblja nakon preseljenja,
  - o Savjetovanje u pitanjima kao što su obitelj, zdravlje, upravljanje novcem i ponovno uspostavljanje izvora prihoda,
  - o Provjeriti jesu li mreže solidarnosti na koje se ranjiva osoba oslanjala ponovno uspostavljene ili poduzeti mjere ako nisu: potpora u hrani, praćenje zdravstvenog stanja, itd.,
  - o Zdravstvena zaštita, ako je potrebna u kritičnim razdobljima ili uključivanje ugroženih domaćinstava u sustav zdravstvenog osiguranja,
  - o Utvrđivanje prioriteta za tečajevе osposobljavanja kako bi se povećala zapošljivost i određivanje prioriteta za zapošljavanje gdje je to moguće.

DODATAK 3 – POKAZATELJI PRAĆENJA I PROCJENE

Brojni pokazatelji za praćenje, interno ili eksterno, detaljno su utvrđeni u cjelokupnom Okviru za naknadu i preseljenje. Naime, potrebno je pratiti sljedeće ključne pokazatelje učinka:

Pokazatelj	Izvor informacija	Učestalost mjerenja
Pokazatelji iz ulaznih podataka		
Ukupna potrošnja na naknadu i preseljenje	Financijska evidencija	Tromjesečno
Broj osoblja na puno radno vrijeme posvećeno preseljenju i naknadi, s raspoređivanjem interno / s vanjskim izvršiteljima ako je primjenjivo, i raspodjelom prema vrsti vještine	Odjel za upravljanje ljudskim resursima	Tromjesečno
Broj osoba pogođenih Projektom (PAP) po kategorijama	Upravljanje popisom i pritužbama	Tromjesečno
Pokazatelji iz izlaznih podataka		
Broj stambenih jedinica čija je gradnja počela u tom razdoblju	Gradnja	Jednom mjesечно
Broj stambenih jedinica uručenih u tom razdoblju	Gradnja	Jednom mjesечно
Broj PAP koje su se preselile u nove stambene jedinice u tom razdoblju	Sustav upravljanja podacima	Jednom mjesечно
Pokazatelji učinka		
Broj otvorenih pritužbi i trendova u vremenu	Sustav upravljanja podacima	Tromjesečno
Prosječno vrijeme plaćanja naknade	Izmjeriti vrijeme između ugovora o naknadi i plaćanja	Tromjesečno
Je li naknada plaćena po cijeni zamjene? Je li naknada ažurirana kako bi se uzelo u obzir povećanje vrijednosti nekretnina?	Usporedite rezultate istraživanja tržišta nekretnina za slične nekretnine s plaćenom naknadom. Istražiti jesu li primatelji novčane naknade mogli kupiti sličnu imovinu	Jednom godišnje
Uporaba naknade	Za što je korištena naknada? Ispitivanje o domaćinstvima koja su primila naknadu	Jednom godišnje
Zadovoljstvo dodijeljenim stambenim jedinicama	Ispitivanje zadovoljstva svih preseljenih domaćinstava	Jednom godišnje
Prihod	Jesu li prihodi obnovljeni? Ispitivanje o zanimanjima i prihodima na stratificiranom uzorku PAP i usporedba s osnovicom	Jednom godišnje i po završnoj reviziji

Skupina zadaća	Odgovornosti PIU-a	Odgovornosti općina
<p>Izrada RAP-ova i studija o eksproprijaciji</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Izmijeniti prema potrebi i odobriti ovaj Okvir za preseljenje - Angažirati i sklopiti ugovor s konzultantom za pripremu Akcijskih planova i Studija o eksproprijaciji za svaku komponentu - Nadzirati konzultanta i pratiti njegov napredak - Pregledati nacрте RAP-ova i dati komentare konzultantima - Upoznati općine s Okvirom preseljenja i RAP zahtjevima - Organizirati objavljivanje Okvira za preseljenje i RAP-ova - Angažirati revizora za provjeru usklađenosti koji je prihvatljiv za EIB 	<ul style="list-style-type: none"> - Sudjelovati u popisu i Studiji o eksproprijaciji pružanjem konzultantima katastarske dokumentacije i potpore u identificiranju vlasnika - Sudjelovati u nastojanjima konzultanata da identificiraju neformalne imovine koja se „može ozakoniti“ i pomoći da se utvrde pravni koraci potrebni za njihovo legaliziranje. - Nazočenje konzultantskim sastancima koji se održavaju u okviru postupka pripreme RAP-a - Sudjelovanje u identifikaciji ranjivih osoba - Potpora nastojanjima konzultanata u identificiranju mjesta preseljenja i/ili zamjenskih nekretnina - Postaviti ured za podnošenje pritužbi i dodijeliti odgovornost za prijavu i obradu pritužbe ovlaštenom službeniku - Objasni PAP-ovima postupak za podnošenje pritužbe
<p>Priprema za provedbu RAP-a</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Angažirati koordinatora za naknadu i preseljenje koji je odgovoran koordinatoru projekta - Popuniti osobljem Jedinicu za provedbu RAP-a u okviru PIU po opisu u članku - Provjerite jesu li sredstva predviđena u proračunu FBiH po odredbama u članku 	<ul style="list-style-type: none"> - Objaviti Studiju o eksproprijaciji na teritoriju općine - Pripremiti i odobriti Izjavu o javnom interesu na razini općine - Pokrenuti i provesti postupak legalizacije za nekretnine koje se "mogu legalizirati" - Osigurati osoblje, materijalne i tehničke uvjete za učinkovit rad katastarskog odjela za legaliziranje imovine kao prioritet i ažurirati katastarske podatke u skladu s tim - Informirati vlasnike
<p>Postupak provedbe eksproprijacije</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Pobriniti se da općine i/ili kantoni (Deklaracija o javnom interesu) pravodobno donesu primjenjivi pravni okvir - Pružiti općinama odgovarajuću dokumentaciju o eksproprijaciji, uključujući popise imovine za eksproprijaciju i relevantne detalje izvedene iz Studije o eksproprijaciji i popisa - Pripremiti i provesti prvu fazu postupka eksproprijacije i započeti mirne pregovore - Dokumentirati situacije u kojima se ne može postići sporazumni dogovor - Pružiti potporu i koordinirati napore općina u provedbi eksproprijacije - Isplatiti naknadu ili osigurati zamjenske nekretnine prema odredbama Zakona o eksproprijaciji i ovog dokumenta 	<ul style="list-style-type: none"> - Provjeriti da li su zemljišne knjige u skladu s stvarnim vlasništvom i da li je legalizacija dovršena tamo gdje je to provedivo - Pokrenuti drugu fazu postupka eksproprijacije po Zakonu o eksproprijaciji gdje korisnik eksproprijacije ne može postići mirni sporazum - Prijaviti prijedlog za eksproprijaciju i održati drugi krug mirnih pregovora - Donijeti odluku o eksproprijaciji u skladu s člankom 27. Zakona o eksproprijaciji - U situacijama u kojima se ne može postići sporazum, odmah nakon neuspjeha u pregovorima nadležnom sudu predati povezane spise sa svom potrebnom dokumentacijom

DODATAK 4 - ODGOVORNOSTI ZA PROVEDBU

Tijekom provedbe Okvira za naknadu i preseljenje, odgovornosti općina, koje su navedene u gornjoj tablici, bit će usklađene s relevantnim zakonskim propisima koji predviđaju obveze i odgovornosti općina tijekom postupka eksproprijacije.

DODATAK 5 - PREDVIĐENI PRORAČUN ZA RAP

Tablica u nastavku prikazuje predviđeni proračun za RAP.

Nº	Stavak	Jedinica	Jedinična cijena (BAM)	Količina	Ukupna cijena (BAM)
1	STAMBENI SMJEŠTAJ PO PRESELJENJU (objekti i zemljište)				
1.1	Građevna čestica stambene namjene i struktura (u slabom stanju)	jedinica	80000	10	800.000
1.2	Građevna čestica stambene namjene i struktura (u dobrom stanju)	jedinica	200000	19	3.800.000
1.3	Građevna čestica stambene namjene i struktura (čvrste građe)	jedinica	150000	10	1.500.000
	Ukupno 1				6.100.000
2	ZAMJENSKO POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE				
2.1	Poljoprivredno zemljište	m ²	-	-	-
	Ukupno 2				-
3	NOVČANA NAKNADA				
3.1	Poljoprivredno zemljište	m ²	18	237.873	4.281.714
3.2	Usjevi				
3.21	Stalni jednogodišnji usjevi (poljoprivredne i stambene parcele)	m ²	-	-	-
3.22	Višegodišnji usjevi – prosječna vrijednost po parceli	m ²	800	288	230.400
3.23	Šume	m ³	60	1.500	90.000
	Ukupno 3.2				320.400
3.3	Preseljenje				
3.31	Naknada za legalizaciju	jedinica	-	-	-
3.32	Naknada za selidbu	jedinica	-	-	-
	Ukupno 3.3				-
3.4	Konstrukcije				
3.41	Nestambene konstrukcije	m ³	-	-	-
	Ukupno 3.4				-
3.5	Ranjive osobe				
3.51	Pomoć ranjivim kategorijama ljudi	jedinica	3000	5	15.000
	Ukupno 3.5				15.000
3.6	Poduzeća				

N ^o	Stavak	Jedinica	Jedinična cijena (BAM)	Količina	Ukupna cijena (BAM)
3.61	Pomoć u premještaju	jedinica	-	-	-
	Ukupno 3.6				-
	Ukupno 3				10.717.114
4	Provedba				
4.1	Provedba				
4.11	Profesionalno osoblje (3 zaposlenika/1 godina)	osoba mjeseci	1,500	36	54.000
4.12	Pomoćno osoblje (2 zaposlenika/2 godine)	osoba mjeseci	-	-	-
4.13	Vozilo	mjesec	500	12	6.000
	Ukupno 4.1				60,000
4.2	Praćenje				
4.21	Sudjelovanje neovisnog promatrača u žalbenom mehanizmu	mjesec	1,500	12	18,000
4.22	Šestomjesečne misije praćenja	jedinica	6,000	2	12,000
4.23	Godišnje misije praćenja nakon završetka fizičkog preseljenja	jedinica	6,000	2	12,000
	Ukupno 4.2				42,000
	Ukupno 4				102.000
	SVEUKUPNO (BAM)				10.819.114
	SVEUKUPNO (EUR)				5.531.725

DODATAK 6 – STAMBENA STRUKTURA

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Akif Džidić
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola– Da
- Stanje izvana– dobro
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Sejdin Šarić
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola– Da
- Stanje izvana– dobro
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Fahira Dizdar
- Ranjiva kategorija – Da
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola – Da
- Stanje izvana – dobro
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Senad Šarić
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola – Da
- Stanje izvana – dobro
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Senad Dizdar
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola- Da
- Stanje izvana- loše
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Muhamed Džidić
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola- Da
- Stanje izvana- veoma dobro
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Ramo Čelebić
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola- Da
- Stanje izvana- solidno
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Mihret Skender
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola- Da
- Stanje izvana- dobro
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Jasmina Cogo
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola- Da
- Stanje izvana- solidno
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Hasib Kos
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola- Da
- Stanje izvana- dobro
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Sabahudin Cogo
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola– Da
- Stanje izvana– dobro
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Hasib Kos
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola– Da
- Stanje izvana– dobro
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Džemal Pivić
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola- Da
- Stanje izvana- solidno
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Mihret Skender
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola- Da
- Stanje izvana- loše (u izgradnji)
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Zulfo Kadrić
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola- Da
- Stanje izvana- loše
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Nermin Bećirević
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola- Da
- Stanje izvana- (prvi objekt) veoma dobro i (drugi objekt) loše
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Mirsad Šabanović
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola- Da
- Stanje izvana- loše
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Mehemed Sivic
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola- Da
- Stanje izvana- dobro
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Senad Sivac
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola – Da
- Stanje izvana – solidno
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Rezija Kos
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola – Da
- Stanje izvana – solidno
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Husein Kos
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola- Ne
- Stanje izvana- loše
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Mehmed Kos
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola- Da
- Stanje izvana- solidno
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Sulejman Kos
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola- Da
- Stanje izvana- dobro
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Rudolf Kovač
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola- Da
- Stanje izvana- solidno
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Ifeta Spahijaj
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola- Da
- Stanje izvana- solidno
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Jusuf Sivac
- Ranjiva kategorija – Da
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola- Da
- Stanje izvana- dobro
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Senad Sivac
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola- Da
- Stanje izvana- loše
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Ivica Tadić
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola- Da
- Stanje izvana- loše
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Naza Pivić
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola- Da
- Stanje izvana- veoma loše
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Izet Sivac
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola- Da
- Stanje izvana- dobro
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Husein Pivić
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola- Da
- Stanje izvana- dobro
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Mirnes Pivić
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola- Ne
- Stanje izvana- dobro
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Rabija Ganibegović
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola- Da
- Stanje izvana- dobro
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Goran Grbavac
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola- Da
- Stanje izvana- veoma loše
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Mujo Heco
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola – Da
- Stanje izvana – dobro
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Jusuf Heco
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola – Da
- Stanje izvana – solidno
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac

STAMBENI OBJEKTI – Donja Gračanica (Zenica)

GLAVNE ZNAČAJKE

- Mjesto – Donja Gračanica (Zenica)
- GPS točke – nepoznate
- Ime glave obitelji – Sakib Smriko
- Ranjiva kategorija – Ne
- Vlasništvo – Da
- Građevinska dozvola – Da
- Stanje izvana – solidno
- Najpoželjnija opcija za preseljenje – Isključivo novac